

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ**

**Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και
Αυτοδιοίκηση»**

Διπλωματική εργασία

***«Οργάνωση Κοινωνικών Δομών του Δήμου Θεσσαλονίκης
ενάντια στη Φτώχεια»***

Επιβλέπων καθηγητής : Σήφης Πλυμάκης

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια : Ευφροσύνη Μπισκιτζή

A.M. 15260

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2017

**UNIVERSITY OF PELOPONNESE
SCHOLL OF SOCIAL AND INTERNATIONAL
SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND
INTERNATIONAL RELATIONS**

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

Thesis Title

***«Organization of Social Structures of the Municipality of
Thessaloniki against Poverty»***

Professor : Sifis Plimakis

Postgraduate student : Efrosini Mpiskitzi

R/N 15260

Thessaloniki, June 2017

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία διεξήχθη στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση», του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Σκοπός της εργασίας είναι η παρουσίαση και ανάλυση των Κοινωνικών Δομών του Δήμου Θεσσαλονίκης ενάντια στη Φτώχεια, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης παροχής προς τις ομάδες των πολιτών που έχουν πληγεί περισσότερο από την οικονομική κρίση.

Από την έρευνα συλλέχθηκαν στοιχεία από βιβλιογραφία/διαδικτυακές πηγές και από επικοινωνία/συνομιλία με αρμόδιο προσωπικό των Κοινωνικών Υπηρεσιών/Κοινωνικών Δομών, μέλη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, εθελοντές, σχετικά με τα προγράμματα δράσης των Κοινωνικών Δομών που υφίστανται έως τώρα.

Abstract

The diplomatic thesis was conducted within the framework of the postgraduate program "Local and Regional Development and Management" of the University of Peloponnese.

The aim of the thesis is to present and analyze the Social Structures of the Municipality of Thessaloniki against Poverty in the context of the integrated offer to the groups of citizens most affected by the economic crisis.

The survey collected data/sources from the internet and communication/conversation with responsible staff of Social Services/Social Structures, members of non-governmental organizations, volunteers for the action programs of Social Structures implemented so far.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	σελ. 7
Κεφάλαιο 1	
1. Φτώχεια	σελ. 8- 10
Γράφημα 1 (σελ. 9)	
Γράφημα 2 (σελ. 10)	
Κεφάλαιο 2	
2. Φτώχεια – Ιστορικά στοιχεία	σελ. 11
2.1. Τα δημοτικά συστήματα στη Θεσσαλονίκη κατά την οικονομική κρίση του 1932	σελ. 12
2.2. Συστήματα και παροχή βοήθειας στη Θεσσαλονίκη κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο - γερμανική κατοχή	σελ. 14
Κεφάλαιο 3	
3. Τομέας Κοινωνικής Πολιτικής	σελ. 17
3.1. Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμου Θεσσαλονίκης	σελ. 17
3.1.1. Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας	σελ. 20
- Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων	σελ. 20
- Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής	σελ. 21
- Τμήμα Προνοιακών Επιδομάτων	σελ. 21
- Τμήμα Προστασίας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας	σελ. 20
3.1.2. Διεύθυνση Παιδικών Σταθμών	σελ. 27
3.2. Κοινωνικές Δομές Δήμου Θεσσαλονίκης ενάντια στη Φτώχεια	σελ. 29
3.2.1. Κοινωνικό Παντοπωλείο	σελ. 30
3.2.2. Συστήματα	σελ. 34
3.2.3. Πρόγραμμα «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής»	σελ. 37
3.2.3. Κοινωνικό Φαρμακείο	σελ. 38
3.2.4. Συμβουλευτικό Κέντρο Ιατρικής Φροντίδας-Δημοτικά Ιατρεία	σελ. 41
3.2.5. Ανοιχτό Κέντρο Ημερήσιας Υποδοχής Αστέγων	σελ. 43
Πίνακας 1 & 2	σελ. 44
3.2.6. Υπνωτήριο Αστέγων	σελ. 46
3.2.7. Στέγαση – Επανένταξη	σελ. 50
3.2.8. Ενισχυτική Διδασκαλία/Κοινωνικό Πνευματικό Κέντρο «Πορτοκαλιάν»	σελ. 52
3.2.9. Γραφείο Διαμεσολάβησης	σελ. 53
3.2.10. Τράπεζα Χρόνου	σελ. 55
3.2.11. Δημοτικός Λαχανόκηπος	σελ. 56
3.2.12. Κέντρα Κοινότητας	σελ. 58
Αξιολόγηση – Συμπεράσματα/Προτάσεις	σελ. 61

"Η φτώχεια είναι η χειρότερη μορφή βίας"

Mahatma Gandhi

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική κοινωνία διέρχεται σήμερα μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο λόγω της οικονομικής κρίσης και μεγάλο μέρος του πληθυσμού έχει οδηγηθεί στην ανεργία και την φτώχεια. Σε μια ευρύτερη προσπάθεια ανακούφισης από τις συνέπειες της κρίσης, ομάδες πολιτών, επιχειρήσεις, οργανώσεις, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς οργανώνουν δράσεις και πρωτοβουλίες στήριξης των ατόμων που πλήττονται από τη φτώχεια.

Τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθίσταται αναγκαίος ως νέου εκφραστή στη διασφάλιση της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, με στόχο τον ενισχυμένο αποκεντρωτικό χαρακτήρα στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών προς όφελος των πολιτών και κυρίων των ευάλωτων και ευπαθών ομάδων της πόλης.

Η παρούσα εργασία δομείται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον ορισμό της Φτώχειας ως κοινωνικού φαινομένου που εμφανίστηκε ραγδαία τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ιστορική αναφορά για τους απόρους και τα συσσίτια στην προπολεμική Θεσσαλονίκη, κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και τη γερμανική Κατοχή.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται ο Τομέας Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Θεσσαλονίκης με αναφορά στις Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου Θεσσαλονίκης και παρουσίαση/ανάλυση των Κοινωνικών Δομών του Δήμου Θεσσαλονίκης ενάντια στη Φτώχεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΦΤΩΧΕΙΑ

Η Φτώχεια είναι ένα πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο που εμπεριέχει ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία. Ορίζεται γενικότερα ως την οικονομική κατάσταση στην οποία ο άνθρωπος δεν μπορεί να καλύψει βασικές του ανάγκες λόγω έλλειψης επαρκών πόρων.

Δεν υπάρχει όμως ένας κοινά αποδεκτός όρος. Και αυτό επειδή, όπως ισχυρίζεται ο Piachaud David, *ο ορισμός της φτώχειας αποτελεί ένα ηθικό ερώτημα : στο κατά πόσο γίνονται αποδεκτές οι δυσχέρειες που βιώνει ένας άνθρωπος.*

Η Φτώχεια μπορεί να αναφέρεται σε : α) υλική αποστέρηση/συνθήκες υλικής μειονεξίας-ανάγκη και μειονεξία αναφορικά με αγαθά και υπηρεσίες, κατάσταση πολλαπλής αποστέρησης, χαμηλό βιοτικό επίπεδο.

β) Οικονομική θέση – χαμηλό εισόδημα, περιορισμένους πόρους, ανισότητα ή χαμηλή κοινωνική τάξη και

γ) Η κοινωνική θέση των φτωχών, μέσω του περιορισμού των δικαιωμάτων τους, της εξάρτησης/πατερναλισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η Φτώχεια αναλύεται και χωρίζεται σε **απόλυτη** και **σχετική** φτώχεια.

Η **απόλυτη** φτώχεια συνδέεται με το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με λιγότερο από ένα καθορισμένο ποσό την ημέρα. Συνδέεται με την κατάσταση αποστέρησης των ατόμων από τα είδη βασικής και πρώτης ανάγκης όπως είναι η τροφή, το πόσιμο νερό, η στέγη, η ένδυση ή η πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Ως εισοδηματικό όριο της απόλυτης φτώχειας τίθεται η επιβίωση με διαθέσιμο εισόδημα λιγότερο του ενός ευρώ την ημέρα. Ποσοστό απόλυτης φτώχειας είναι το 0%.

Η **σχετική** φτώχεια συνδέεται με την κατάσταση των ατόμων που το εισοδηματικό και βιοτικό τους επίπεδο υπολείπεται κατά πολύ από τα αντίστοιχα μέσα επίπεδα της χώρας στην οποία διαμένουν. Η ποιοτική προσέγγιση του φαινομένου της φτώχειας ταυτίζεται με την αδυναμία συμμετοχής των ατόμων και των νοικοκυριών στα κοινά, σε βασικές ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης και στον κοινωνικό και πολιτιστικό ιστό της χώρας διαμονής τους.

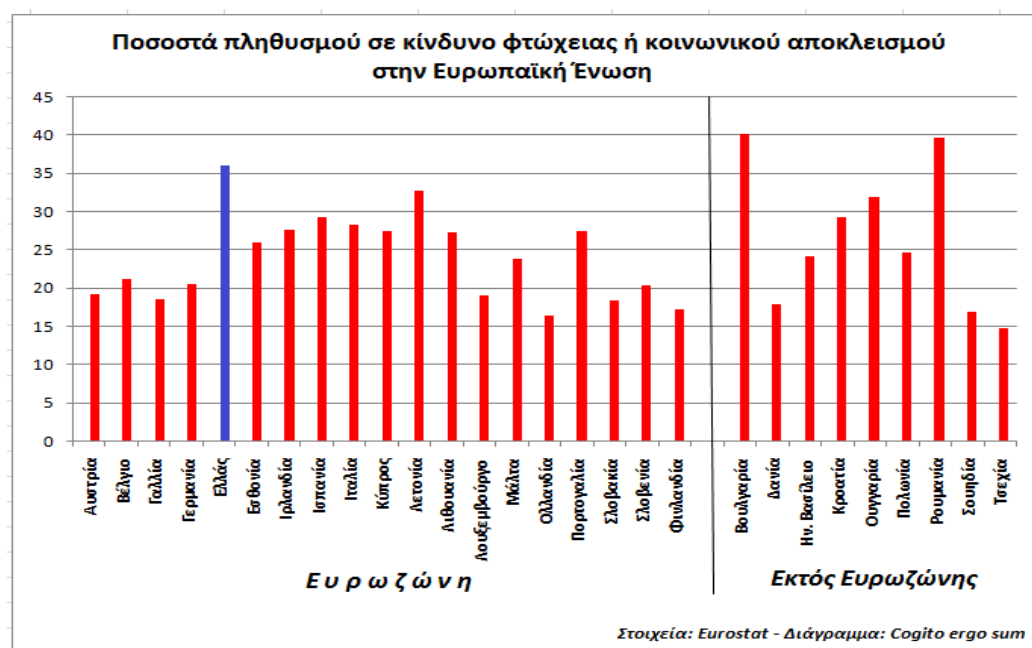
Τα άτομα και τα νοικοκυριά που βρίσκονται στο όριο της σχετικής φτώχειας έχουν συνολικό καθαρό εισόδημα που δεν υπερβαίνει το 60% του ισοδύναμου μέσου εισοδήματος της χώρας διαμονής τους.

Παρά την ύπαρξη διαφορετικών δεικτών ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. για τον προσδιορισμό της **απόλυτης** και **σχετικής** φτώχειας, το όριο του κινδύνου φτώχειας είναι προκαθορισμένο για τα κράτη μέλη της στο 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος.¹

Στο πλαίσιο της Ευρώπης 2020, αναφορικά με την καταπολέμηση της φτώχειας, έχει τεθεί ως στόχος «να μειωθούν κατά 20 εκατομμύρια τα άτομα που βρίσκονται ή που κινδυνεύουν να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό» έως το 2020.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (γράφημα 1), με περίοδο αναφοράς το 2014, το ποσοστό του πληθυσμού που βρισκόταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα έφτανε το 36%. Είναι το τρίτο αυξημένο ποσοστό στην Ε.Ε. μετά τη Ρουμανία με 40,2% και τη Βουλγαρία με 40,01%. Ακολουθούν η Λετονία με 32,7% και η Ουγγαρία με 31,1%. Το μικρότερο ποσοστό του πληθυσμού καταγράφεται στην Τσεχία (14,8%), τη Σουηδία (16,9%), την Ολλανδία (17,1%), τη Φιλανδία (17,3%) και τη Δανία (17,8%).

Γράφημα 1.

¹ socialpolicy.gr. Έκθεση Ι.Ν.Ε. ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ Φτώχεια και εισοδηματικές ανισότητες στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με βάση τα στοιχεία Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2015 της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), (γράφημα 2), με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το 2014, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχεται στο 35,7% του πληθυσμού της χώρας, παρουσιάζοντας μια μικρή μείωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Το παρακάτω γράφημα παρουσιάζει την εξέλιξη – και συγκεκριμένα την ανοδική τάση από το 2010 και μετά – του δείκτη την τελευταία δεκαετία.²

² (ΕΛΣΤΑΤ) Δ/ση Στατιστικών Πληθυσμού και Αγοράς Εργασίας - Τμήμα Ειδικών Ερευνών Γ. Ντούρος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. ΦΤΩΧΕΙΑ – ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1. Τα δημοτικά συσσίτια στη Θεσσαλονίκη κατά την οικονομική κρίση του 1932

Ο αντίκτυπος της αμερικάνικης οικονομικής κρίσης του 1929 άρχισε να εκδηλώνεται στην Ελλάδα κατά τα τέλη του 1931 και τις αρχές του 1932.

Αρωγοί στην προσπάθεια αποτροπής της ανθρωπιστικής κρίσης ήταν οι Δήμοι της Ελλάδος.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης ήταν πρωτοπόρος στην προσπάθεια για την επιβίωση των άπορων Θεσσαλονικέων.

Με βάση δημοσιεύματα της εποχής εκείνης διαφαίνεται η πολύπλευρη ενεργοποίηση του Δήμου:

Από το Φεβρουάριο του 1932 λειτουργούσαν στην πόλη 35 συσσίτια, όπου κατέφευγαν 35.314 άτομα (*εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, φύλλο της 14^{ης}/2 /1932*). Τα χρηματικά ποσά τα οποία απαιτούνταν για τον επισιτισμό των άπορων προέρχονταν από κρατική επιχορήγηση αλλά και από δράσεις που ανέπτυξε η δημοτική αρχή.

Συγκεκριμένα ο Δήμος:

- Είχε καθιερώσει «λαχείον υπέρ των συσσιτίων», (το λαχείο ήταν διαιρεμένο σε δύο σειρές των 5 και των 2 δραχμών).
- Είχε διοργανώσει συναυλία για τη συγκέντρωση χρημάτων.
- Τη 17^η Δεκεμβρίου 1931 το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε, βάσει του νόμου «Περί Δήμων και Κοινοτήτων», την επιβολή ερανικής φορολογίας στους εύπορους Θεσσαλονικείς για την ενίσχυση των συσσιτίων των άπορων συμπολιτών τους (*εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, φύλλο της 18^{ης} /12 / 1931*).
- Συνεργάστηκε με το Πατριωτικό Ίδρυμα Περιθάλψεως για την επέκταση των συσσιτίων σε όλα τα δημοτικά σχολεία της πόλης που ανέρχονταν τότε σε 70.³

Στα συσσίτια μπορούσαν να συμμετέχουν μόνο δημότες Θεσσαλονίκης, ενώ δεν γινόταν διάκριση ανάμεσα σε χριστιανούς και ισραηλίτες. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι γειτονιές της Θεσσαλονίκης, κυρίως οι προσφυγικές, που είχαν πληγεί περισσότερο από εκείνη την οικονομική κρίση. Εκεί εγκαταστάθηκαν και οι δεκάδες εθελόντριες που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους.⁴

³ Χρονοντούλαπο Παύλου Παπανότη

⁴ www.mikros-romios.g (Ελευθέριος Γ. Σκιαδάς).

Σε όλες αυτές τις δράσεις του ο Δήμος είχε την αμέριστη συμπαράσταση των Υπουργείων Προνοίας και Παιδείας, των Γενικών Διοικητών Θεσσαλονίκης (αρχικά του Σ. Γονατά και αργότερα του Σ. Δραγούμη), της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, του Γ' Σώματος Στρατού, του Εργατικού Κέντρου και άλλων κρατικών φορέων. Μάλιστα η Κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου το 1932 είχε επιβάλει φόρους σε διάφορα προϊόντα, λ.χ. στον καπνό, τα έσοδα των οποίων διατίθεντο αποκλειστικά για τη στήριξη των λαϊκών συσσιτίων.

Οι μόνες που κώφευσαν στην προσπάθεια αυτή ήταν οι Διοικήσεις των Τραπεζών, η προσφορά των οποίων ήταν από ασήμαντη ως μηδαμινή. Αξίζει να αναφερθεί ότι το 1931 είχαν συνεισφέρει μόλις 23.000 δραχμές, τη στιγμή που η ημερήσια δαπάνη των συσσιτίων ανερχόταν στις 25.000 δραχμές (εφημερίδα *ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ*, φύλλο της 23^{ης}/12/1931).⁵

Για την αναγκαιότητα διαχωρισμού απόρων και φτωχών χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω απόσπασμα από εισήγηση της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας, προς το Δήμαρχο Θεσσαλονίκης Νικόλαο Μάνο στις 8 Νοεμβρίου 1934, ώστε να μη θεωρούνται άποροι οι περισσότεροι των δημοτών, ούτως ώστε να τους παρέχεται η ανάλογη παροχή/βοήθεια:

«Το δεύτερον προκείμενον ζήτημα είναι ποιοι πρέπει να χαρακτηρισθώσιν ως άποροι. Τούτους κατ'αρχήν θα έδει να διαιρέσωμεν εις δύο κατηγορίας εις απορους και πτωχούς.

Η διάκρισις αυτή είναι φρονούμεν επιβεβλημένη ίνα καταστή δυνατή η παροχή διαφόρου περιθάλψεως εις εκάστην κατηγορίαν. Ούτω π.χ. εις τους απόρους θα παρέχεται σχεδόν μόνον εργασία και ιατρική περίθαλψις, ενώ εις τους πτωχούς επί πλέον συσσίτιον και βοηθήματα.

Δια τον καθορισμός των απόρων και πτωχών θα ηδύνατο κάλλιστα να ληφθή ως βάσις το αρχαίον "πτωχού βίος ζην εστίν μηδέν έχοντα, του δε πένητος (δηλαδή απόρου) ζην φειδόμενον".

Πτωχή όθεν οικογένεια θέλει θεωρηθή πάσα αναξιοπαθούσα τοιαύτη μη έχουσα πόρους δυναμένους να επαρκέσωσι εις τας στοιχειώδης ανάγκας συντηρήσεώς της, ήτοι η στερουμένη και αυτού του άρτου της.

*Ενώ άπορος η διαθέτουσα γλίσχρα τα μέσα της ζωής και μετά φειδούς ανταποκρινομένη εις τας στοιχειώδης ανάγκας της».*⁶

Πτωχοί θεωρούνταν εκείνοι που στερούνταν ακόμη και αυτό τον άρτο, ενώ οι πένητες κατόρθωναν να ανταποκριθούν στις στοιχειώδεις ανάγκες τους. Στους

⁵ Χρονολόγιο Παύλου Παπανότι

⁶ Φακ. 1941/2.8. «Περί απόρων (1925-1941)» του Αρχείου του Δ.Θ. στο Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης (Κ.Ι.Θ.)

πτωχούς διανεμόνταν και έκτακτα επιδόματα κατά τις εορτές του Πάσχα και των Χριστουγέννων.

Το διαχωρισμό αυτόν ακολούθησε ο Δήμος Θεσσαλονίκης στις οδηγίες του το Νοέμβριο του το 1937 για τη διενέργεια συγκρότησης καταγραφής και κατάταξης σε φτωχούς και πένητες και αποτέλεσε τη βάση της πολιτικής του εκείνη την εποχή.

«Πτωχοί και «πένητες», βέβαια, αξίζει να αναφερθεί πως δεν θεωρούνταν μόνο οι Χριστιανοί δημότες, όπως άφηνε ίσως να εννοηθεί η αναφορά των Χριστιανικών εορτών για την παροχή οικονομικής ενίσχυσης ή η παρουσία του ιερέα στις επιτροπές για την καταγραφή των απόρων Θεσσαλονικέων. Τα δικαιώματα απορίας ήταν δυνατό να απολαμβάνουν και οι ενδεείς Ισραηλίτες δημότες της πόλης. Γι' αυτούς μάλιστα προβλεπόταν να περιληφθούν στις αρμόδιες επιτροπές, όπως αναφερόταν στις προτάσεις που αντάλλασαν μεταξύ τους ολοένα και πιο συχνά ο Δήμος της πόλης και η Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, προκειμένου να προσδιορίσουν τους προσφορότερους όρους για τη διενέργεια των καταγραφών, αντί του ιερέα, ένας αντιπρόσωπος της Ισραηλιτικής Κοινότητας και αντί του διευθυντή ή του δασκάλου του ελληνικού σχολείου έκαστης ενορίας, ο διευθυντής του «οικείου σχολείου Ισραηλιτών».

Η καταγραφή των απόρων για το έτος 1938 εγκαινίασε την περίοδο των πιο συστηματικών και οργανωμένων προσπαθειών του Δήμου Θεσσαλονίκης για την «ανακάλυψιν» και την προστασία των απόρων δημοτών του. Ευθύς μετά την συγκέντρωση των δελτίων απορίας, ακολούθησε τελικά και η έκδοση των ειδικών βιβλιαρίων απορίας που συζητούνταν από τις αρχές περίπου της δεκαετίας, καθώς και η κατάρτιση του «Γενικού Μητρώου απόρων του Δήμου». Με ανάλογη συνέπεια διενεργήθηκε και η καταγραφή του επόμενου έτους, αλλά οι εξελίξεις αυτές στο σχεδιασμό της κοινωνικής πρόνοιας στην πόλη της Θεσσαλονίκης διακόπηκαν, όπως βέβαια και στην υπόλοιπη Ελλάδα, μετά την κήρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την κατάληψη της χώρας από τα γερμανικά στρατεύματα. Οι συνθήκες που επικράτησαν έκτοτε στη Θεσσαλονίκη ήταν για άλλη μια φορά ιδιαίζουσες. Η ένταξή της στην περιορισμένη γεωγραφικά Γερμανική ζώνη Κατοχής στην Κεντρική Μακεδονία και η απομόνωσή της διοικητικά και οικονομικά από την ελληνική πρωτεύουσα και τη Νότια Ελλάδα, αλλά και από τις περιοχές της Μακεδονίας ανατολικά του Στρυμόνα που επιδικάσθηκαν στους τρίτους συμμάχους του Άξονα, τους Βούλγαρους, περιόρισαν δραστικά τις δυνατότητες ανεφοδιασμού της πόλης σε είδη διατροφής, σε μια εποχή μάλιστα που οι ανάγκες της μετά την εγκατάσταση των

αρχών Κατοχής σ' αυτή και τη διενέργεια συστηματικών επιτάξεων είχαν αυξηθεί σημαντικά. Η παρουσία ολοένα και περισσότερων ενδεών είχε ως συνέπεια τελικά να μην είναι πλέον εφικτή η διάκριση των απόρων από τους άλλους. Η απορία δε την περίοδο αυτή ήταν μάλλον πιο εύκολο να προσδιοριστεί αφού το κυριότερο κριτήριο τελικά ήταν η εξασφάλιση του «άρτου» για την επιβίωση.⁷

2.2. Συσσίτια και παροχή βοήθειας στη Θεσσαλονίκη κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο - γερμανική κατοχή

Η έκρηξη του πολέμου επιδείνωσε την οικονομική κατάσταση στη Θεσσαλονίκη. Το κύριο βάρος του επισιτισμού έφερε η Νομαρχιακή Επιτροπή Συσσιτίων. Τα λεγόμενα «λαϊκά συσσίτια», από 50.000 άτομα στις αρχές του πολέμου, έφθασαν να εξυπηρετούν περί τα 80.000 καθημερινώς προς το τέλος του πολέμου, (δηλαδή πριν από την είσοδο των Γερμανών).

Η Υποεπιτροπή Θεσσαλονίκης συνεργάστηκε για την αύξηση της ημερήσιας μερίδας ψωμιού από 60 σε 100 δράμια για κάθε άτομο.

Τα συσσίτια παρασκευάζονταν και διανέμονταν σε 59 σημεία της Θεσσαλονίκης, στο σύνολό τους δημοτικά σχολεία. Από το Δεκέμβριο του 1940 σε κάθε σχολείο σχηματίστηκε μία επιτροπή που κατέγραφε τις οικογένειες της περιοχής, οι οποίες θεωρήθηκαν άπορες, κατατάσσοντάς τις, σε τρεις διαβαθμίσεις: τους τελείως άπορους, τους άπορους και τους μάλλον άπορους. Αν και τα κριτήρια διαβαθμίσεως δεν είναι γνωστά –αν υπήρχαν τέτοια σαφή και συγκεκριμένα κριτήρια – μερικοί κατάλογοι που διασώθηκαν μας επιτρέπουν να σχηματίσουμε μια εικόνα για το πόσο φτωχός έπρεπε να είναι κανείς, προκειμένου να δικαιούται μια μερίδα συσσιτίου. Παίρνοντας υπ' όψιν και τον αριθμό των μελών κάθε οικογένειας, φαίνεται ότι οι επιτροπές κατέτασσαν στην κατηγορία των απόρων τις οικογένειες με μεσαίο μέγεθος (4 με 5 άτομα) με εισόδημα κάτω από 1.000 δραχμές μηνιαίως (1.000=1 χρυσή λίρα).

⁸Στις περισσότερες από τις περιπτώσεις αυτές, ο προστάτης της οικογένειας ήταν επίστρατος και το μοναδικό της έσοδο ήταν το λεγόμενο «εφεδρικών επίδομα», δηλαδή 840 δραχμές. Ως «τελείως άπορες» χαρακτηρίζονταν οικογένειες που, είτε δεν είχαν κανένα εισόδημα είτε έπαιρναν εφεδρικό επίδομα αλλά ήταν πολυμελείς. Στο

⁷«Πτωχοί και Πένητες στην πόλη της Θεσσαλονίκης», Ελπίδα Κ. Βόγλη, 2002.

⁸«Η Θεσσαλονίκη του Ελληνοϊταλικού πολέμου: Συσσίτια και καταφύγια», Ευάγγελος Χεκίμογλου, 1999.

σύνολό τους σχεδόν, οι οικογένειες και των τριών κατηγοριών έμεναν είτε σε ένα νοικιασμένο δωμάτιο-συνήθως υπόγειο ή ισόγειο – είτε σε παράπηγμα.

Τα τρία τέταρτα περίπου των απόρων προέρχονταν από περιοχές που διέμεναν προσφυγικές οικογένειες, δηλαδή από τις νέες συνοικίες νότια και βόρεια της παλιάς πόλης, καθώς και από την Άνω Πόλη. Στη συνοικία «των Εξοχών» παρατηρείται συγκέντρωση απόρων στην ενορία της Αγίας Τριάδας. Στο κέντρο της πόλης και ειδικά στο νότιο τμήμα της, αν εξαιρέσει κανείς την περιοχή Ιπποδρομίου, η συχνότητα των απόρων είναι μηδαμινή.

Μια καταρχήν εκτίμηση αυτών των δεδομένων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το προσφυγικό στοιχείο της Θεσσαλονίκης υπέφερε ιδιαίτερα από τις συνέπειες του πολέμου, αφού άλλωστε ήταν το οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερο.

Μια δεύτερη επισήμανση αφορά το εβραϊκό στοιχείο. Ένας πληθυσμός 7.300 προσώπων, το ένα πέμπτο του εβραϊκού στοιχείου της πόλης, τρεφόταν από τα συσσίτια σε σχολεία της Κοινότητας, χωρίς να υπολογισθούν οι Εβραίοι που περιλαμβάνονταν στα υπόλοιπα σχολεία. Οι άποροι Εβραίοι ήταν συγκεντρωμένοι κυρίως στις ενορίες Αγίου Φανουρίου, Αγίας Τριάδας και στο Βαρδάρη.

Εκτός από τα συσσίτια, έγιναν διανομές μικρών ποσοτήτων τροφίμων σε άπορες οικογένειες : λάδι, φασόλια και τροφές για βρέφη. Τα είδη αυτά μοιράστηκαν με τη βοήθεια του Ερυθρού Σταυρού. Οι διανομές έγιναν από 27 παντοπωλεία και 1 σχολείο, από διάφορα σημεία της πόλης, προς οικογένειες που ήταν εφοδιασμένες με δελτία του Ερυθρού Σταυρού.

Εκτός από τα τρόφιμα, μέσω του ίδιου δικτύου, η Υποεπιτροπή Θεσσαλονίκης διένειμε και ξυλοκάρβουνα, είδος εντελώς αναγκαίο, που όμως σπάνιζε λόγω της έλλειψης μεταφορικών μέσων.

Επιπλέον, η Υποεπιτροπή Θεσσαλονίκης έδωσε μικρά χρηματικά βοηθήματα σε εντελώς άπορες οικογένειες καθώς και σε στρατιώτες που επέστρεφαν από το μέτωπο *«ρακένδυτους και μη έχοντας που την κεφαλήν κλίνη, με μειωμένην την αξιοπρέπειαν των λόγω των κακουχιών και των στερήσεων ας υπέστησαν»*. Τα βοηθήματα αυτά είχαν σκοπό απλώς να κρατήσουν μερικές ακόμη μέρες στη ζωή τους αποδέκτες τους.⁹

Λόγω των πολλών αιτημάτων η υποεπιτροπή είχε εγκαταστήσει στο κτήριο της Εθνικής Τράπεζας γραφείο με εθελοντές υπό τη διεύθυνση του προέδρου των

⁹ «Η Θεσσαλονίκη του Ελληνοϊταλικού πολέμου : Συσσίτια και καταφύγια», Ευάγγελος Χεκίμογλου, 1999.

εκπαιδευτηρίων «Ανατόλια», στο οποίο δέχονταν τους πτωχούς και κρατείτο αρχείο με τα ονόματα όσων έλαβαν βοηθήματα. Σε 67 οικογένειες δόθηκαν χρηματικά βοηθήματα των 5.000 δραχμών από την υποεπιτροπή Θεσσαλονίκης, των οποίων οι προστάτες σκοτώθηκαν στους βομβαρδισμούς, όπως αναφέρεται σε δημοσιευμένη ανακοίνωση στον Τύπο της πόλης στις 14/1/1941 και η οποία καλούσε τους ενδιαφερόμενους κάθε μέρα 3-5 μ.μ. στην αρμόδια επιτροπή η οποία έδρευε στα γραφεία του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού.

Επίσης, διανεμήθηκαν 2.700 κουβέρτες σε ισάριθμες οικογένειες που βρίσκονταν σε άθλια οικονομική κατάσταση μέσα στο ψύχος και τις κακουχίες εξαιτίας του πολέμου.

Να σημειωθεί επίσης και η εργοδότηση ανέργων από την Επιτροπή, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα, όπου απασχολήθηκαν 1.046 εργάτες, κάνοντας ο καθένας 4-5 ημερομίσθια, σε έργα «κοινωνικής ωφέλειας», σε συνεργασία με το Δήμο Θεσσαλονίκης, όπως καλλιέργεια αμπελώνων και κήπων, στα οποία ο Δήμος είχε την επίβλεψη της εργασίας όπου χορηγούσε και τα αναγκαία εργαλεία.

Η απασχόληση ανέργων γυναικών που συντηρούσαν οικογένειες, λόγω θανάτου ή επιστράτευσης ή ανικανότητας του αρχηγού της οικογένειας, συνδύαστηκε με την κατασκευή παιδικού ρουχισμού. Η υποεπιτροπή Θεσσαλονίκης αγόραζε τα υλικά (υφάσματα, μαλλί κ.α) και απασχόλησε 441 γυναίκες, για έναν περίπου μήνα την κάθε μία, για ράψιμο, πλέξιμο και κέντημα, βοηθώντας τες έστω και λίγο οικονομικά και κοινωνικά.¹⁰

Την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής στο ιδιόκτητο τετραώροφο κτήριο της *Φιλοπτώχου Αδελφότητος Ανδρών Θεσσαλονίκης* και συγκεκριμένα στη μεγάλη αίθουσα του ισογείου γνωστό εστιατόριο προ κατοχής ως «Βυζάντιο» πραγματοποιούνταν η σίτιση τετρακοσίων νέων ανθρώπων, αγοριών και κοριτσιών. Η σίτιση γινόταν σε δύο βάρδιες με σκεύη εστίασης (πιρούνι, κουτάλι, μεταλλικό πιάτο και μαστραπά για το νερό) που έπρεπε να έχουν μαζί τους οι σιτιζόμενοι νέοι διότι δεν διατίθεντο. Αργότερα δημιουργήθηκαν παραρτήματα συσσιτίων, όπως στην περιοχή των Ευζώνων, Βούλγαρη και Άνω Πόλη όπου μεταφερόταν έτοιμο το φαγητό από το «Βυζάντιο».¹¹

¹⁰ Η *Θεσσαλονίκη του Ελληνοϊταλικού πολέμου : Συσσίτια και καταφύγια*», Ευάγγελος Χεκίμογλου, 1999

¹¹ «Γερμανική Κατοχή. Ιστορίες από τα συσσίτια – Τα συσσίτια στο ‘Βυζάντιο’», *Φιλόπτωχος Αδελφότητα Ανδρών Θεσσαλονίκης*, 2012.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

3.1. Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμου Θεσσαλονίκης

Η Κοινωνική Πολιτική θεωρείται από τους σημαντικότερους τομείς παρέμβασης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η άσκηση των αρμοδιοτήτων της έχει θεσμοθετηθεί.

Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων για την άσκηση και τις αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων (άρθρο 75 του Ν.3463/2006) *οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.* Ειδικότερα, στον τομέα Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης περιλαμβάνονται τα εξής:

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.
3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστεγών και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που

αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.

4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.

5. Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.¹²

Η εφαρμογή του μοντέλου δημόσιας διοίκησης – νέας διοίκησης στους δήμους που επήλθε με τη μεταρρύθμιση του Προγράμματος Καλλικράτη (άρθρο 266 Ν. 3852/2010) ενίσχυσαν περαιτέρω τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δίνοντας έμφαση στην διοίκηση της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας,, ευελιξία στην αποκεντρωμένη χρηματοοικονομική διοίκηση, στην έννοια της Τοπικής Διακυβέρνησης με την ανάληψη ευθυνών και εξουσίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μία από τις επιταγές του Προγράμματος Καλλικράτη ήταν η εκπόνηση νέων Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.), έτσι ώστε κύρια ζητήματα να αποτελούν η οργάνωση νέων υπηρεσιών, η αύξηση αρμοδιοτήτων από την καταργηθείσα Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και η αποκέντρωση ορισμένων δημοτικών υπηρεσιών για την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη, την ενίσχυση της συνεργασίας του Δήμου με άλλους δημόσιους, κοινωνικούς και ιδιωτικούς φορείς και την ανάπτυξη διαδικασιών συμμετοχής του πολίτη, θεωρουμένου όχι μόνον ως χρήστη των δημόσιων υπηρεσιών αλλά και ως ενεργού πολίτη.

¹² (ΦΕΚ 114/Α'8-6-2006) Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων

Ωστόσο, οι αλλαγές αυτές σε μια εποχή δημοσιονομικής κρίσης με μείωση χρηματοδότησης 60% από την κεντρική εξουσία στους Ο.Τ.Α. στάθηκε η αφορμή για τη θέσπιση νέων πρακτικών με ευρύτερη δράση στον Τομέα Κοινωνικής Πολιτικής, διαμορφώνοντας ένα νέο μοντέλο οργάνωσης των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων, που έχουν ως στόχο την ενίσχυση των πολιτών και των τοπικών κοινωνιών, μέσα από την υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα που θα ανταποκρίνονται στα αιτήματα των ευπαθών κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού και στη δυναμική τους επανένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην ανάπτυξη και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

Ο **Δήμος Θεσσαλονίκης**, θέλοντας να ενισχύσει τις δράσεις του περαιτέρω και να διασφαλίσει την κοινωνική αλληλεγγύη και συνοχή, δημιούργησε ένα δίκτυο παροχής υπηρεσιών που απευθύνονται στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, δηλαδή σε πολίτες με κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, μοναχικά άτομα, μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα με αναπηρία, ανέργους, μετανάστες, κακοποιημένες γυναίκες.

Μέσα από τα προγράμματα και τις δράσεις των **Κοινωνικών Υπηρεσιών** ο Δήμος στοχεύει στη βελτίωση της ζωής τους των πολιτών, στη διευκόλυνση για πρόσβαση στην υγεία/πρόνοια, στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην ψυχαγωγία αλλά και στην ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου, στον εντοπισμό, στην καταγραφή και την ουσιαστική αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων των πολιτών.

Στον τομέα **Κοινωνικής Πολιτικής** υπάγονται η **Δ/ση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας** και η **Δ/ση Παιδικών Σταθμών**.

3.1.1. Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας του Δήμου Θεσσαλονίκης μέσα από το πρόγραμμά της υλοποιεί δράσεις σε διάφορα σημεία του δήμου και είναι αρμόδια για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής των πολιτικών ισότητας των φύλων, καθώς και για την προστασία και προαγωγή της δημόσιας υγείας στην περιοχή του Δήμου, με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων και τη ρύθμιση των σχετικών δραστηριοτήτων.

Η Δ/ση στεγάζεται σε ιδιόκτητο κτήριο του Δήμου Θεσσαλονίκης επί της οδού Μοναστηρίου 53-55.

Οι υπηρεσίες του δήμου είναι στελεχωμένες από εξειδικευμένο προσωπικό, όπως γιατρούς, παραϊατρικό προσωπικό, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, εθελοντές, για την υλοποίηση των προγραμμάτων και των δράσεων.

Η Δ/ση περιλαμβάνει τα Τμήματα :

- Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
- Κοινωνικής Αρωγής
- Προνοιακών Επιδομάτων
- Προστασίας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας
- Διοικητικής Υποστήριξης

α) Το Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων

υλοποιεί προγράμματα με στόχο την πολύπλευρη κοινωνική φροντίδα και στήριξη των ευπαθών ομάδων. Συγκεκριμένα, διερευνά και καταγράφει μέσω των κοινωνικών ερευνών, τις ανάγκες σε όλες τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες (άστεγοι, άποροι, εξαρτημένοι, πρόσφυγες, ΑμεΑ και εν γένει κοινωνικά αποκλεισμένοι πολίτες), και, παρέχοντας συμβουλευτική, κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη, υλοποιεί προγράμματα και δράσεις που στοχεύουν όχι μόνο στην προσωρινή βοήθεια, αλλά και στην επανένταξη στον κοινωνικό ιστό ανθρώπων που έχουν αποκλειστεί από αυτόν, ενώ παράλληλα αναπτύσσει δράσεις για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας.

Ξενώνας Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών

Στεγάζεται σε ιδιόκτητο κτήριο του Δήμου στο οποίο φιλοξενούνται γυναίκες θύματα έμφυλης βίας μαζί με τα παιδιά τους, παρέχοντάς τους στέγη, ασφάλεια, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό. Η δομή λειτουργεί με χρηματοδότηση από το Περιφερειακό Πρόγραμμα «Κεντρική Μακεδονία» 2014-2010 με τίτλο «Λειτουργία δομών και Υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας – Λειτουργία Ξενώνων Φιλοξενίας».

β) Το Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής μεριμνά για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ανασφάλιστων και ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, που σύμφωνα με το άρθρο 33 του Ν. 4368/2016 έχουν δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης σε όλες τις υπηρεσίες δημόσιας υγείας για την παροχή νοσηλευτικής και ιατρικής περίθαλψης, μόνο με τη χρήση του ΑΜΚΑ τους.

γ) Το Τμήμα Προνοιακών Επιδομάτων σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας (Ν. 3852/2010, άρθρο 94, παρ. 3), καθώς και των οικείων κανονιστικών ρυθμίσεων, μεριμνά για την καταβολή μηνιαίως επιδομάτων σε άτομα που τα δικαιούνται α) **προνοιακά επιδόματα αναπηρίας** (βαριάς αναπηρίας, αιματολογικών νοσημάτων, παραπληγικών κ.α.), β) **προνοιακά επιδόματα οικονομικής συνδρομής** για στεγαστική συνδρομή σε ζευγάρια ή μοναχικά άτομα, ανασφάλιστους υπερήλικες άνω των 67 ετών, απροστάτευτων ανηλίκων κάτω των 16 ετών (ορφανά από πατέρα, με πατέρα που υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία, με πατέρα που εκτίει ποινή φυλάκισης, από διάζευξη-διάσταση γονέων, παιδιά εκτός γάμου, παιδιά με πατέρα με 67% αναπηρία, καθώς και επιδόματα ομογενών.

Παροχή χρηματικού βοηθήματος

Η καταβολή εκτάκτου βοηθήματος οικονομικής ενίσχυσης σε άπορους δημότες και πολύτεκνους γίνεται μετά από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου και μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις (πλημμύρα, πυρκαγιά, τροχαίο ατύχημα που να αποδεικνύεται από επίσημο φορέα, σοβαρό πρόβλημα υγείας, έξωση με αποδεικτικό δικαστικής απόφασης).

Ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν :

- 1) Η άσκηση αρμοδιοτήτων για προνοιακά επιδόματα, βιβλιάρια υγείας οικονομικά αδύνατων πολιτών για όλους τους δήμους του Νομού Θεσσαλονίκης. Επιτακτική ανάγκη για τη μεταφορά τους στους οικείους δήμους.
- 2) Η μη διασύνδεση με το πληροφοριακό σύστημα των ασφαλιστικών Ταμείων (ΑΤΛΑΣ) για άμεση πρόσβαση πληροφοριών δημιουργεί καθυστερήσεις στην ικανοποίηση των αιτημάτων, με αποτέλεσμα να καθίσταται υποβαθμισμένη η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Άμεση ανάγκη για επίλυση του ζητήματος.

δ) Το Τμήμα Προστασίας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας σχεδιάζει και εφαρμόζει προγράμματα για την προαγωγή της δημόσιας υγείας, παρέχει υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, εφαρμόζει προγράμματα εμβολιασμών σε άπορα και ανασφάλιστα παιδιά και ενήλικες και πληροφορεί τους δημότες σε θέματα δημόσιας υγείας. Από το παραπάνω Τμήμα χορηγούνται πιστοποιητικά υγείας σε εργαζομένους σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος (κατοίκους ή εργαζομένους στο Δήμο Θεσσαλονίκης). Στο Τμήμα υπάγεται το Συμβουλευτικό Κέντρο Ιατρικής Φροντίδας, μια δομή που απευθύνεται σε άπορα και ανασφάλιστα άτομα.

Στις αρμοδιότητες της Δ/σης Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας είναι η παροχή ψυχολογικής υποστήριξης σε κατοίκους του Δήμου από ψυχολόγο, με την πραγματοποίηση ατομικών – ομαδικών συνεδρίων. Στο πλαίσιο των ομαδικών συνεδρίων πραγματοποιούνται σχολές γονέων και συγκεκριμένα παρέχεται εμπειριστατωμένη ενημέρωση σε νέους γονείς για τις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους σχετικά με θέματα που αφορούν στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους και γενικότερα συμβουλευτική υποστήριξη σε προβλήματα των παιδιών ανάλογα με την ηλικία που έχουν. Οι συνεδρίες πραγματοποιούνται σε δύο κύκλους ετησίως κατόπιν αιτήσεων.

Ο σχεδιασμός της Διοίκησης του Δήμου Θεσσαλονίκης για την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής αφορά σε λειτουργία Δομών που σχεδιάστηκαν με αφορμή ευρωπαϊκά προγράμματα (Βοήθεια στο σπίτι, ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ ΑμεΑ μέσω της ΚΕΔΗΘ), που προήλθαν από πρωτοβουλία των Ο.Τ.Α. (Κ.Α.Π.Η.), που από την

Κεντρική Διοίκηση μεταβιβάστηκαν στους Ο.Τ.Α. Δήμους (παιδικοί σταθμοί) και προέκυψαν από συνεργασίες με φορείς της πόλης για στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παραχώρηση χώρων για τη στέγασή τους (ομάδες Ανώνυμων Αλκοολικών, Υπερφάγων, Ανώνυμων Συνεξαρτημένων), αλλά και από συνεργασίες με φορείς (δημόσιους – ιδιωτικούς) που απασχολούνται με ίδιες ή παρόμοιες δράσεις (Περιφέρεια – Φιλανθρωπικά Ιδρύματα Οργανισμούς – Νοσοκομεία – Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΑΡΣΙΣ, PRAKSIS, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ, ΚΕΝΤΡΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΣΕΙΡΙΟΣ, ΟΚΑΝΑ). Σε πολλές περιπτώσεις η υλοποίηση προγραμμάτων, δομών και δράσεων υποστηρίχθηκε από χορηγίες που εξασφάλισε ο Δήμος από ιδιωτικούς οργανισμούς, εταιρείες εστίασης και ιδιώτες, ενώ νέες δομές υλοποιούνται ως Έργα με ίδια μέσα από το Δήμο Θεσσαλονίκης, χάρη στην ένταξή τους σε Ευρωπαϊκά ή άλλα χρηματοδοτούμενα προγράμματα που προωθούνται από αρμόδια Υπουργεία (Υπουργείο Υγείας κ.α.) για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε αστέγους, κακοποιημένες γυναίκες, πρόσφυγες, μετανάστες (ΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ, ΞΕΝΩΝΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟΥΣ, ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ).

Επιπλέον, υλοποιούνται δράσεις υγείας και πρόνοιας από μια σειρά δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και ιδρύματα, ενώ μια σειρά από δομές που περιλαμβάνονται στις αρμοδιότητες του δήμου (ΚΑΠΗ, ΚΗΔΗ, ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠμεΑ κ.λ.π.) λειτουργούν υπό την ευθύνη της Κοινοφελούς Επιχείρησης Θεσσαλονίκης που αποτελεί αυτοτελές νομικό πρόσωπο του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Ειδικό Ψυχαγωγικό Κέντρο - Στήριξη σε άτομα με αναπηρία

Σκοπός του προγράμματος είναι να συμβάλει στην κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία, μέσω της καλλιέργειας και ανάπτυξης καλλιτεχνικών ενδιαφερόντων (τραγούδι, χορός, εκμάθηση μουσικών οργάνων, ζωγραφική κ.α.α) και κοινωνικών σχέσεων, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την κοινωνική τους ένταξη σε μια κοινωνία ίσων.

Το Δίκτυο «**Αινείας**» εξυπηρετεί την μεταφορά ατόμων με αναπηρία για λόγους ιατρικούς, εργασιακούς, εκπαιδευτικούς κ.α., με λειτουργία τις εργάσιμες ημέρες με τρία δρομολόγια από τις 6:00 έως τις 22:00.

Επίσης, άτομα με αναπηρία που ανήκουν σε οικονομικά αδύναμες οικογένειες ωφελούνται από το 2015 σε κατασκηνωτικό πρόγραμμα ολιγοήμερων καλοκαιρινών διακοπών.

Φροντίδα Ηλικιωμένων

Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.)

Βασική φιλοσοφία του θεσμού είναι η προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των ηλικιωμένων.

Σκοπός των Κ.Α.Π.Η. του Δήμου Θεσσαλονίκης είναι η πρόληψη των βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων των ηλικιωμένων, ώστε να παραμείνουν αυτόνομα, ισότιμα και ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου, η βοήθεια και η συνεργασία του ευρύτερου κοινού και ειδικών φορέων σχετικά με τα προβλήματα και τις ανάγκες των ηλικιωμένων.

Στις 6 Δημοτικές Κοινότητες λειτουργούν 14 παραρτήματα των Κ.Α.Π.Η.

Στο Κ.Α.Π.Η. προσφέρονται κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες με σκοπό την πρόληψη, θεραπεία, αποκατάσταση προβλημάτων της κοινωνικής και ψυχικής σφαίρας και τη διατήρηση της ψυχοσωματικής υγείας του ηλικιωμένου.

Για τη λειτουργία των Κέντρων και την παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους απασχολείται το εξής προσωπικό :

Για την Κοινωνική Υπηρεσία απασχολείται **κοινωνική λειτουργός** και **οικογενειακή βοηθός**. Η **κοινωνική λειτουργός** συντονίζει για την καλή λειτουργία όλων των υπηρεσιών του Κ.Α.Π.Η., έρχεται σε επαφή με το κοινωνικό ιστορικό του μέλους ενημερώνοντάς το για τις υπηρεσίες που προσφέρει, εφαρμόζοντας όλες τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας, όπως, **α) κοινωνική εργασία με άτομα** παρέχοντας ψυχολογική - συναισθηματική υποστήριξη στα μέλη του Κ.Α.Π.Η., καθώς και συμβουλευτική κοινωνική εργασία, τόσο των ιδίων όσο και του οικογενειακού και κοινωνικού περιγύρου, **β) κοινωνική εργασία με ομάδες** με σκοπό την επαναδραστηριοποίηση και κοινωνική επανένταξη των ηλικιωμένων, δημιουργική απασχόληση, ενισχύοντας το αίσθημα ικανοποίησης και προσφοράς, αναπτύσσοντας διαπροσωπικές σχέσεις με τη δημιουργία συντροφικότητας και συνεργασίας, **γ) κοινωνική εργασία με την κοινότητα** με σκοπό την ενημέρωση και συμμετοχή σε διάφορα προγράμματα, εκδηλώσεις κ.α., **δ) κοινωνική έρευνα** με επισκέψεις κατ'

οίκον, η οποία έγκειται στις ανάγκες των μελών που αφορά την οικογενειακή βοήθεια, οικονομική ενίσχυση, λουτρά και κατασκηνώσεις.

Η **οικογενειακή βοήθος** έρχεται σε άμεση επαφή με τους ηλικιωμένους, κατ' οίκον, ιδίως σε άπορα άτομα μη αυτοεξυπηρετούμενα, πραγματοποιώντας διάφορες μικροεξυπηρετήσεις μέσα και έξω από το σπίτι (προμήθεια φαρμάκων, πληρωμή λογαριασμών), βοηθά στη διαμόρφωση του χώρου για την καλύτερη μετακίνηση του μέλους και συμπαρίστανται ηθικά στα προβλήματα των ηλικιωμένων.

Για την ιατρική υπηρεσία απασχολείται **γιατρός (παθολόγος ή καρδιολόγος)** και **νοσηλεύτρια** οι οποίοι παρέχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και πρώτες βοήθειες σε κατάλληλα εξοπλισμένα ιατρεία. Ο γιατρός παρακολουθεί την πορεία της υγείας τους και εκδίδει παραπεμπτικά για φυσιοθεραπεία και κατασκηνώσεις. Προτεραιότητα δίνεται σε ανασφάλιστα άτομα και συνταξιούχους του Ο.Γ.Α. Απαραίτητη είναι η συνεργασία του γιατρού με τη **νοσηλεύτρια** ή το **νοσηλευτή**, ή με τον **επισκέπτη υγείας** (περίπτωση Κ.Α.Π.Η. Β' Δημοτικού Διαμερίσματος), όπου παρέχεται νοσηλεία μέσα στο Κ.Α.Π.Η. και αν παραστεί ανάγκη και κατ' οίκον.

Για τη φυσιοθεραπεία και την εργοθεραπεία απασχολείται αντίστοιχα φυσιοθεραπευτής, ο οποίος ύστερα από παραπεμπτικό ιατρού, εφαρμόζει φαρμακευτική αγωγή και ο **εργοθεραπευτής** φροντίζει για την αξιοποίηση και δραστηριοποίηση των μελών για δημιουργική απασχόληση και παραγωγικό έργο, μέσα από δραστηριότητες και εκδηλώσεις.

Αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία στην έννοια της ανοιχτής προστασίας των ηλικιωμένων είναι η παραμονή τους στην κοινότητα, στο οικείο περιβάλλον της οικογένειας, της γειτονιάς, του φιλικού περίγυρου και η αποφυγή της ιδρυματικής κλειστής περιθάλψεως και άλλης μορφής ασύλου.

ΚΗΦΗ/Βοήθεια στο σπίτι (σε συνεργασία με την Κοινοφελή Επιχείρηση Θεσσαλονίκης ΚΕΔΗΘ).

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα της τρίτης ηλικίας που δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως, και άτομα με κινητικές δυσλειτουργίες και ειδικά προβλήματα, με προτεραιότητα αυτούς που ζουν μόνοι τους ή δεν έχουν την πλήρη φροντίδα της οικογένειας ή που το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Τους παρέχεται

νοσηλευτική, οικογενειακή βοήθεια, κοινωνική στήριξη, διανομή συσσιτίου κατ' οίκον, εκεί όπου χρίζει.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης διαθέτει τέσσερα προγράμματα «Βοήθεια στο σπίτι», τα οποία συστεγάζονται. Εξυπηρετούνται περίπου 600 νοικοκυριά.

Φιλοξενείο Αιτούντων Άσυλο

Το Φιλοξενείο λειτουργεί από το 2015 με τη συνεργασία του Δήμου Θεσσαλονίκης και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ΑΡΣΙΣ και του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Απευθύνεται σε πυρηνικές οικογένειες με ένα τουλάχιστον ανήλικο παιδί και σε ενήλικες γυναίκες μόνες σε κατάσταση εγκυμοσύνης που έχουν αιτηθεί διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα. Το Φιλοξενείο προσφέρει υπηρεσίες διαμονής (διατροφή, ένδυση, παροχή ειδών πρώτης ανάγκης) για διάστημα 6 μηνών με δυνατότητα παράτασης, διερμηνεία, συνοδεία σε φορείς και υπηρεσίες, νομική συνδρομή και ψυχοκοινωνική στήριξη, εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στους ενήλικες, ένταξη των παιδιών στην εκπαίδευση, επαγγελματική-συμβουλευτική προετοιμασία για αυτόνομη διαβίωση και μεταπαρακολούθηση και στήριξη μετά τη φιλοξενία.

Πρόγραμμα Φιλοξενίας Προσφύγων REACT

Ο Δήμος συμμετέχει ως συντονιστής στο εταιρικό σχήμα του προγράμματος 'REACT' με εταίρους το Δήμο Νεάπολης - Συκεών, το Δήμο Καλαμαριάς, την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, την Χριστιανική Αδελφότητα Νέων Θεσσαλονίκης, την ΜΚΟ PRAKSIS (Προγράμματα Ανάπτυξης Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας), την ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Το πρόγραμμα υλοποιείται σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την παροχή προσωρινής φιλοξενίας σε πρόσφυγες αιτούντες άσυλο και υποψήφιους για μετεγκατάσταση σε άλλη χώρα, με την πλήρωση 660 θέσεων προσφύγων σε μισθωμένα διαμερίσματα και σε ανάδοχες οικογένειες στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης.

Σκοπός του προγράμματος είναι η έμπρακτη εκδήλωση αλληλεγγύης και συμπαράστασης σε ανθρώπους που έχουν υποστεί τις δυσμενείς συνέπειες του πολέμου, με την παροχή προσωρινών θέσεων φιλοξενίας είτε σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα είτε σε οικογένειες της Θεσσαλονίκης.

3.1.2. Διεύθυνση Παιδικών Σταθμών

Η Διεύθυνση Παιδικών Σταθμών περιλαμβάνει τα **Τμήματα Παιδικών Σταθμών και Εποπτείας, Παιδικών Σταθμών Α,Β,Γ,Δ,Ε Δημοτικής Κοινότητας και Δημοτικής Κοινότητας Τριανδρίας και Διοικητικής Υποστήριξης**. Έχει την ευθύνη της λειτουργίας των δημοτικών παιδικών σταθμών του Δήμου Θεσσαλονίκης, την ευθύνη της αδειοδότησης των ιδιωτικών παιδικών σταθμών, καθώς και την εποπτεία των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων.

Στεγάζεται στην οδό Ελευθερίας 24 στην Τριανδρία.

Συνολικά λειτουργούν **17** Δημοτικοί Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί και εξυπηρετούν 1.485 βρέφη και νήπια. Παράλληλα, λειτουργούν ο Οργανισμός Βρεφονηπιακής, Παιδικής και Οικογενειακής Μέριμνας (Ο.ΒΡΕ.Π.Ο.Μ.) (6 παιδικοί και 4 βρεφονηπιακοί σταθμοί), το Δημοτικό Βρεφοκομείο «Άγιος Στυλιανός», που αποτελούν ανεξάρτητα νομικά πρόσωπα του Δήμου Θεσσαλονίκης, καθώς και 6 Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Φιλανθρωπικών Σωματείων και 22 Ιδιωτικοί.

Η Διεύθυνση Παιδικών Σταθμών μέσα από τις αρμοδιότητες που της έχουν ανατεθεί ασχολείται με ευαίσθητες κατηγορίες πολιτών, όπως τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Μέσα από έναν προσεκτικό προγραμματισμό και σε χώρους ασφαλούς διαμονής, ειδικά σχεδιασμένους για να μεγιστοποιούν τα παιδικά ερεθίσματα, το παιδί αναπτύσσει τις ικανότητές του, μαθαίνει να δρα τόσο ατομικά όσο και συλλογικά και εκπαιδεύεται.

Οι Παιδικοί Σταθμοί :

- Παρέχουν ενιαία προσχολική αγωγή σύμφωνα με τα πλέον σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα.
- Βοηθούν τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα : σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά.
- Παρέχουν ημερήσια διατροφή και φροντίδα στα φιλοξενούμενα παιδιά τηρώντας αυστηρούς κανόνες υγιεινής και ασφάλειας.

- Επιτυγχάνουν την ομαλή μετάβασή τους από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον.
- Εξισορροπούν πιθανές διαφορές που προκύπτουν από το πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους.
- Εξυπηρετούν τους γονείς και παράλληλα τους ευαισθητοποιούν πάνω σε θέματα σύγχρονης παιδαγωγικής και ψυχολογίας.

Οι Δημοτικοί Παιδικόι Σταθμοί συνεργάζονται με διάφορους φορείς (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε., ΑΤΕΙ, Δημόσια και Ιδιωτικά ΙΕΚ, ΟΑΕΔ, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ΜΚΣ Δεσμός, Ανώνυμη Αναπτυξιακή Εταιρεία ΟΤΑ Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων ΑΡΣΙΣ) για υλοποίηση προγραμμάτων ή δράσεων, καθώς και με ομάδες εθελοντών των φιλανθρωπικών φορέων, οι οποίοι στη σημερινή οικονομική πραγματικότητα καλούνται να καλύψουν την ελλιπή κοινωνική κρατική πολιτική.

Οι Παιδικόι και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί του Ο.ΒΡΕ.ΠΟΜ. Δήμου Θεσσαλονίκης είναι ενταγμένοι στο πρόγραμμα Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής της ΕΕΤΑΑ από το οποίο ωφελούνται πολλές οικογένειες. Από το πρόγραμμα φιλοξενούνται **800** παιδιά σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς με παροχή αγωγής, φροντίδας και σίτισης.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης συμμετέχει και για την περίοδο 2017-2018 στη δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» του ΕΣΠΑ 2014-2020. Η προσφορά των θέσεων για το πρόγραμμα είναι αυξημένη σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές και το 70% θα είναι δωρεάν.

Οι ανάγκες του Οργανισμού μέχρι τώρα καλύφθηκαν με την πρόσληψη προσωπικού (10 ατόμων) με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου για την κάλυψη εποχικών ή παροδικών αναγκών του Οργανισμού.

Κρίσιμο ζήτημα για τη Δ/ση Παιδικών Σταθμών είναι η ανάπτυξη σχεδίου δράσης για την προσφορά περαιτέρω αναβαθμισμένων ποιοτικών υπηρεσιών στον τομέα της βρεφικής και νηπιακής φροντίδας, με εξεύρεση νέων χώρων και βελτίωση των υφιστάμενων, εκσυγχρονισμό της υλικοτεχνικής υποδομής, πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού - καλύπτοντας τη ζήτηση υπηρεσιών σε όλες τις δημοτικές κοινότητες - καθώς και την εξυπηρέτηση των πολιτών σε θέματα αδειοδοτήσεων των παιδικών σταθμών και ελέγχου των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων.

3.2. Κοινωνικές Δομές του Δήμου Θεσσαλονίκης ενάντια στη Φτώχεια

Οι δείκτες της φτώχειας παρουσίασαν ραγδαία επιδείνωση σε ολόκληρη την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς η κρίση συμπίεσε τα εισοδήματα της συντριπτικής πλειοψηφίας των νοικοκυριών, με αποτέλεσμα να αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των κατοίκων που πλέον ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, έχοντας ως άμεση προτεραιότητά του την έμπρακτη εκδήλωση κοινωνικής αλληλεγγύης και την άσκηση μέριμνας, ιδιαίτερα σε όσους ανήκουν στις ευπαθείς και ευάλωτες ομάδες που πλήττονται περισσότερο, δημιούργησε το 2013 σε συνεργασία με τις μη Κυβερνητικές Οργανώσεις *ΑΡΣΙΣ* – Κοινωνική Οργάνωση Νέων και *PRAKSIS*, το πρόγραμμα «*Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας στο Δήμο Θεσσαλονίκης*», το οποίο περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός δικτύου Κοινωνικών Δομών, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Δ/σης Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας.

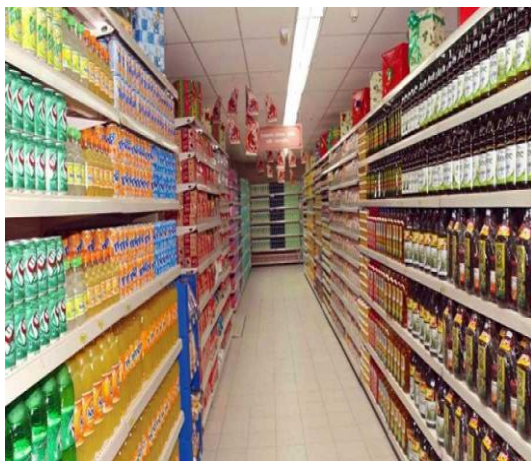
Οι δομές απευθύνονται σε άτομα και οικογένειες, κατοίκους του Δήμου που στερούνται το δικαίωμα στην αξιοπρεπή διαβίωση, αντιμετωπίζουν την ανεργία, στερούνται στέγασης, αποκλείονται από τη δημόσια υγεία.

Το πρόγραμμα αυτό έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και είναι συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Από 1/1/2017 λειτουργεί η **Δομή Παροχής Βασικών Αγαθών** : Κοινωνικό Παντοπωλείο, Παροχή Συσσιτίου, Κοινωνικό Φαρμακείο Δήμου Θεσσαλονίκης, που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κεντρική Μακεδονία 2014-2020».

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με τον εγκεκριμένο προϋπολογισμό για το **οικονομικό έτος 2017**, θα διαθέσει έσοδα από χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ για την ενίσχυση των δομών :

- α) αστέγων του Δήμου Θεσσαλονίκης, ύψους **477.360,00 €** και
- β) παροχής βασικών αγαθών – κοινωνικό παντοπωλείο, παροχή συσσιτίου, κοινωνικό φαρμακείο Δήμου Θεσσαλονίκης, ύψους **147.000,00 €**.

3.2.1. Κοινωνικό Παντοπωλείο

Το κοινωνικό παντοπωλείο αρχικά ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2010 σε συνεργασία με την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «Κοινωνικό Παντοπωλείο» που ίδρυσε η Μαρινόπουλος Α.Ε. και στεγαζόταν σε χώρο επί της οδού Μοναστηρίου 124. Αργότερα το 2013, συνέχισε ως Δομή, στο πλαίσιο των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας στο Δήμο Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με την Μ.Κ.Ο. ΑΡΣΙΣ, με χρηματοδότηση ΕΣΠΑ.

Από το 2017 το Κοινωνικό Παντοπωλείο συνεχίζει τη δράση του εξ' ολοκλήρου από το Δήμο Θεσσαλονίκης.

Στόχος της συγκεκριμένης δομής είναι η κάλυψη πρωτογενών αναγκών επιβίωσης των απόρων και κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων και οικογενειών που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ή προβλήματα υγείας, ανεργίας κ.τ.λ.

Το Κοινωνικό Παντοπωλείο στηρίζεται στη φιλοσοφία της ευαισθητοποίησης, της αλληλέγγυας δράσης και της ενεργοποίησης της τοπικής κοινωνίας, καθώς και των τοπικών επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Παρέχει δωρεάν είδη παντοπωλείου, τυποποιημένα τρόφιμα και διάφορα απαραίτητα είδη διαβίωσης, καθώς και ρούχα σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Προσφέρει επίσης δωρεάν, διάφορα είδη ψυχαγωγίας και απασχόλησης ελεύθερου χρόνου. Το Κοινωνικό Παντοπωλείο πληροί απολύτως τις προδιαγραφές ως προς την προσβασιμότητα σε ΑμεΑ και από τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Διαθέτει κατάλληλους αποθηκευτικούς χώρους, όπως ράφια, ψυγεία, ψυγειοκαταψύκτες, για την αποθήκευση ειδών (3 ψυγεία συντήρησης και 1 καταψύκτη) και ράφια αποθήκευσης τροφίμων, προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση των κείμενων υγειονομικών κανονισμών.

Όλα τα παρεχόμενα προϊόντα προέρχονται από δωρεές/χορηγίες τοπικών ή μη επιχειρήσεων, οι οποίες με γνώμονα την κοινωνική ευθύνη καλούνται να συνδράμουν

στην προσπάθεια για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων του δήμου.

Από το πρόγραμμα ωφελούνται σε ετήσια βάση **400** οικογένειες.

Εργαζόμενοι στη δομή

Στη δομή εργάζονται **μία κοινωνική λειτουργός, μία διοικητική υπάλληλος, μία τεχνολόγος τροφίμων και δύο υπεύθυνοι εφοδιασμού.**

Η **κοινωνική λειτουργός** υποδέχεται καθημερινά τους δικαιούχους και αναλαμβάνει την ψυχοκοινωνική υποστήριξή τους. Είναι υπεύθυνη, σε συνεργασία με την αρμόδια κοινωνική λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου, για τον έλεγχο των νέων αιτήσεων.

Η **διοικητική υπάλληλος** φροντίζει για την εύρυθμη λειτουργία της δομής και για την επάρκειά της σε προϊόντα, καταγράφοντας τις ελλείψεις και αναζητώντας επιχειρήσεις, φορείς, σωματεία αλλά και κατοίκους του δήμου οι οποίοι επιθυμούν να συνδράμουν στην προσπάθεια κάλυψης των αναγκών ολοένα και περισσότερων κατοίκων του Δήμου, στο πλαίσιο της δικτύωσης των τοπικών επιχειρήσεων.

Η **τεχνολόγος τροφίμων** αναλαμβάνει το μακροσκοπικό - ποιοτικό έλεγχο των προϊόντων που εισέρχονται στο Κοινωνικό Παντοπωλείο, καθώς και τον έλεγχο των συνθηκών αποθήκευσης αυτών, διασφαλίζοντας έτσι τη διανομή ασφαλών προς κατανάλωση τροφίμων.

Οι **υπεύθυνοι εφοδιασμού** παραλαμβάνουν, καταγράφουν και κοστολογούν τα εισερχόμενα και εξερχόμενα προϊόντα και τα αποθηκεύουν στους κατάλληλους χώρους για μοναδοποίηση. Επίσης είναι υπεύθυνοι προετοιμασίας της σακούλας και τη διανομή αυτής στους δικαιούχους.

Οι **δικαιούχοι** του Κοινωνικού Παντοπωλείου είναι κάτοικοι του Δήμου Θεσσαλονίκης (έλληνες, ομογενείς, αλλοδαποί) που αποδεδειγμένα κατοικούν στον Δήμο και βρίσκονται σε δυσμενή οικονομική κατάσταση.

Επιλέγονται κατόπιν αιτήσεως και εφόσον προσκομίσουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά στα γραφεία της Δ/σης Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας.

Το Κοινωνικό Παντοπωλείο στεγάζεται στο κτήριο της Δ/σης Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας στην οδό Μοναστηρίου 53-55 του Δήμου Θεσσαλονίκης και λειτουργεί από Δευτέρα έως Παρασκευή τις ώρες 9:00 - 17:00 και κάθε Τρίτη και Πέμπτη 10:00 με 13:00.

Για τη χρονική περίοδο από 1 Ιουλίου 2017 (1^ο εξάμηνο του 2017) μέχρι 30 Ιουνίου του 2018 (2^ο εξάμηνο του 2018) ο Δήμος Θεσσαλονίκης πρόκειται να εντάξει στο πρόγραμμα του Κοινωνικού Παντοπωλείου και άλλους δυνητικά ωφελούμενους, σε μια προσπάθεια να βοηθήσει όλο και περισσότερες οικογένειες που έχουν ανάγκη. Από το Κοινωνικό Παντοπωλείο θα διανέμονται τρόφιμα και είδη παντοπωλείου σε **150 οικογένειες κάθε μήνα για ένα εξάμηνο.**

Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για το πρόγραμμα του Κοινωνικού Παντοπωλείου είναι κοινά με τα δικαιολογητικά του Συσσιτίου και του Κοινωνικού Φαρμακείου και είναι τα εξής:

- Αίτηση του ενδιαφερόμενου σύμφωνα με τυποποιημένο υπόδειγμα αίτησης που χορηγεί η αρμόδια υπηρεσία του Δήμου
- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης.
- Φωτοτυπία αστυνομικής ταυτότητας ή διαβατηρίου και άδειας παραμονής σε ισχύ.
- Βεβαίωση μόνιμης κατοικίας από το δήμο ή αντίγραφο λογαριασμού δημόσιας επιχείρησης κοινής ωφέλειας ή αντίγραφο μισθωτηρίου συμβολαίου, από το οποίο πιστοποιείται η διεύθυνση κατοικίας.
- Αντίγραφο της τελευταίας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος (έντυπο Ε1) και αντίγραφο εκκαθαριστικού σημειώματος φυσικών προσώπων.
- Αντίγραφο δήλωσης στοιχείων ακινήτων (έντυπο Ε9) ή υπεύθυνη δήλωση περί μη κατοχής ακίνητης περιουσίας όλων των προστατευόμενων μελών.
- Κάρτα ανεργίας σε ισχύ, εφόσον πρόκειται για άνεργο (των αιτούντων ή και προστατευόμενων μελών).
- Οποιοδήποτε άλλο δικαιολογητικό κριθεί απαραίτητο να ζητηθεί κατά περίπτωση.

Δικαιολογητικά, κατά περίπτωση, ανάλογα με την κατάσταση του υποψηφίου δικαιούχου:

- Βιβλιάριο απορίας, θεωρημένο από αρμόδια υπηρεσία Ο.Τ.Α. β' ή α' βαθμού.
- Επίσημη Ιατρική Γνωμάτευση, εφόσον υπάρχει πρόβλημα υγείας.
- Γνωμάτευση Πρωτοβάθμιας Συντονιστική Επιτροπής περί ποσοστού αναπηρίας ή Κέντρου
- Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.), εφόσον πρόκειται για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες.
- Ενοικιοστάσιο (μισθωτήριο) συμβόλαιο, στην περίπτωση που ενοικιάζει σπίτι.
- Αντίγραφο, εφόσον υπάρχει, εξατομικευμένης έκθεσης κοινωνικής έρευνας από αρμόδια δημόσια ή δημοτική υπηρεσία, ή του κοινωνικού λειτουργού της δομής, με την οποία μπορεί να διαπιστωθεί η κοινωνική κατάσταση, οι συνθήκες και οι δυσχέρειες διαβίωσης του ατόμου ή της οικογένειας (διάσταση, μονογονεϊκότητα, πολυτεκνία, αδυναμία εξυπηρέτησης, κλπ).
- Σε περίπτωση που το μονήρες άτομο ή οποιοδήποτε μέλος της αιτήτριας οικογένειας λαμβάνει οποιοδήποτε βοήθημα ή /και σύνταξη ή /και άλλη κρατική παροχή, σχετική βεβαίωση λήψης.

Τα παραπάνω δικαιολογητικά υποβάλλονται από τους υποψήφιους δικαιούχους στην κοινωνική υπηρεσία της δομής. Συγκεντρώνονται και αξιολογούνται από τους υπεύθυνους κοινωνικούς λειτουργούς της δομής και της Κοινωνικής Υπηρεσίας του

Δήμου, όπως απαιτείται από τις αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων και όπως αρμόζει στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στη διατήρηση της ανωνυμίας.

Στους επιλεγέντες παρέχεται «Κάρτα Δικαιούχου» με την οποία προμηθεύονται τρόφιμα από το Κοινωνικό Παντοπωλείο, σε συγκεκριμένη ημέρα και ώρα, μία φορά την εβδομάδα.

Αναγκαιότητα ύπαρξης της δομής

Η σύγχρονη πραγματικότητα καθιστά επιτακτική τη λειτουργία Κοινωνικών Παντοπωλείων για τη στήριξη των οικογενειών που πλήττονται καθημερινά από την οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις της. Η προσφορά σε είδη πρώτης ανάγκης (καθαριστικά, χαρτικά, τρόφιμα μακράς διάρκειας, βρεφικά είδη, είδη ένδυσης και υπόδησης) είναι αναγκαία για τη συνέχιση της λειτουργίας του Κοινωνικού Παντοπωλείου και για την ενίσχυση όλο και περισσότερων οικογενειών και ατόμων που κατοικούν στο Δήμο και ανταποκρίνονται με δυσκολία στις καθημερινές τους ανάγκες.

Παροχή δεκατιανού σε μαθητές

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε οικονομικά αδύναμους μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των σχολείων του Δήμου Θεσσαλονίκης και έχει σκοπό την κάλυψη αναγκών σίτισης με την παροχή δεκατιανού (σάντουιτς – τυρόπιτα).

Το πρόγραμμα υλοποιείται σε συνεργασία με τη Δ/ση Εκπαίδευσης και Αθλητισμού του Δήμου Θεσσαλονίκης. Η επιλογή των μαθητών, ο τρόπος και η ώρα διανομής του δεκατιανού γίνεται από τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων με διακριτικότητα.

3.2. Συσσιτία

Το πρόγραμμα των συσσιτίων στο Δήμο Θεσσαλονίκης ξεκίνησε το 2000 με 50 μερίδες φαγητού ημερησίως, σε μια εποχή που η χώρα δεν δοκιμάζονταν από τη οικονομική κρίση.

Τα τελευταία χρόνια, λόγω των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στη χώρα και της δραματικής αύξησης των απόρων ατόμων, ο

Δήμος Θεσσαλονίκης φρόντισε να καλύψει τις ανάγκες των πολιτών με τη λειτουργία της Δομής των συσσιτίων το 2013, σε συνεργασία με την ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ με χρηματοδότηση ΕΣΠΑ.

Η Δομή συνεχίζει τη δράση της από το Δήμο Θεσσαλονίκης διανέμοντας γεύματα ημερησίως. Το πρόγραμμα Παροχής Συσσιτίων πληροί τις κείμενες υγειονομικές διατάξεις, έχει συγκεκριμένη ελάχιστη δυναμικότητα παροχής γευμάτων, διαθέτει το απαιτούμενο προσωπικό και παράλληλα συνδέεται με τις τοπικές επιχειρήσεις, σχολεία, την τοπική κοινωνία κ.α. για την σίτιση των ωφελούμενων.

Οι δομές συσσιτίου λειτουργούν ως εξής :

Παρέχεται συσσίτιο σε κατοίκους του Κέντρου (Α΄ Δημ. Κοινότητα) σε συνεργασία με τον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου, σε χώρο που παρέχει η Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης (Αμύντα 11 - δίπλα στην Αρχαία Αγορά) και καλύπτεται από τον προϋπολογισμό του Δήμου Θεσσαλονίκης, κατόπιν διενέργειας διαγωνισμού και σχετική σύμβαση του Δήμου με εταιρεία εστίασης (catering).

Εξυπηρετούνται **350** περίπου ωφελούμενοι.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στα συσσίτια της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης καταφεύγουν σήμερα 2.500 άνθρωποι, ενώ πριν από λίγα χρόνια σιτίζονταν λιγότερο από 1.500 άτομα.

Το πρόγραμμα του συσσιτίου χρησιμοποιεί επίσης υφιστάμενες υποδομές (Κ.Α.Π.Η.), διασφαλίζοντας την τήρηση των κείμενων υγειονομικών κανονισμών για τη διανομή του φαγητού.

Καθημερινά, με όχημα του Δήμου πραγματοποιείται διανομή γευμάτων στα Κ.Α.Π.Η, που μαγειρεύονται σε παιδικούς σταθμούς και εξυπηρετούνται δικαιούχοι της Γ΄, Δ΄ και Ε΄ Δημοτικής Κοινότητας.

Τα γεύματα παρασκευάζονται στο κατάλληλα εξοπλισμένο επαγγελματικό μαγειρείο του Παιδικού Σταθμού Άνω Πόλης (περιοχή Γ΄ Δημοτικής Κοινότητας) στην οδό Ελένης Ζωγράφου 2 και διανέμονται από τις 12.00 ως τις 15.00 στα Κ.Α.Π.Η. των παραπάνω Κοινοτήτων και στην οδό Ειρήνης 4 (περιοχή Β΄ Δημ. Κοινότητας), βοηθώντας άπορα άτομα και οικογένειες που χρειάζονται ανάγκη.

Εξυπηρετούνται περίπου **300** άτομα.

Στα Κ.Α.Π.Η. της Δημοτικής Κοινότητας Τριανδρίας παρέχεται συσσίτιο μέσω της δράσης «ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΦΙΛΕΜΑΤΑ», με τη συμμετοχή επιχειρήσεων εστίασης της πόλης. Τα γεύματα διανέμονται με όχημα του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Εξυπηρετούνται **300** ωφελούμενοι περίπου.

Συνολικά τα γεύματα των συσσιτίων ανέρχονται στις **950** περίπου μερίδες ημερησίως.

Η δομή των συσσιτίων λειτουργεί από Δευτέρα έως Παρασκευή στις ώρες 09.00-17.00 και Σάββατο 11:00 με 14:00.

Αιτήσεις συμμετοχής υποβάλλονται στην οδό Μοναστηρίου 53-55 και στις οικείες δημοτικές κοινότητες.

Εργαζόμενοι στη Δομή

Στη δομή απασχολούνται **δύο μάγειροι, δύο καθαριστές, ένας διοικητικός υπάλληλος και μία κοινωνική λειτουργός.**

Οι **μάγειρες** φροντίζουν για την παρασκευή και τη διανομή των γευμάτων, με βάση το πρόγραμμα σίτισης και είναι υπεύθυνοι για τον έλεγχο της ποιότητας των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται.

Για τα γεύματα χρησιμοποιούνται βασικές πρώτες ύλες που προέρχονται κατά κύριο λόγο από δωρεές και χορηγίες τοπικών επιχειρήσεων και πολιτών.

Οι **καθαριστές** επιμελούνται το χώρο της κουζίνας και της τραπεζαρίας καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της Δομής.

Ο **διοικητικός** είναι υπεύθυνος για την εύρυθμη λειτουργία της Δομής, τον καθημερινό έλεγχο της αποθήκης και την επικοινωνία με επιχειρήσεις, φορείς, εργαστήρια και βιοτεχνίες, στο πλαίσιο της δικτύωσης της Δομής με την τοπική κοινωνία. Οι βασικές προμήθειες καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του Δήμου.

Όλες οι δωρεές και οι χορηγίες σε είδος καταγράφονται από τον διοικητικό της Δομής.

Η **κοινωνική λειτουργός** υποδέχεται καθημερινά τους δικαιούχους της δομής παρέχοντάς τους ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Σε συνεργασία με την αρμόδια κοινωνική λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου, είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο των νέων αιτήσεων και την επιλογή των δικαιούχων, τηρώντας τις διατάξεις περί απορρήτου ως προς τα προσωπικά δεδομένα των αιτούντων.

Στα Κ.Α.Π.Η. υπάρχει **εθελοντικό δυναμικό** (κυρίως γυναίκες) το οποίο βοηθά στη διανομή των συσσιτίων.

Για την επάρκεια αναλώσιμων υλικών ως προς τη διανομή συσσιτίων (γάντια μιας χρήσης, χαρτί κουζίνας και απορρυπαντικά για τα πιάτα), θα πρέπει να επιταχύνεται η διαδικασία προμήθειας των υλικών, μέσω διαγωνισμού από το δήμο Θεσσαλονίκης, έτσι ώστε να διευκολύνεται το έργο, κυρίως των εθελοντών, που απασχολούνται στην παροχή του συσσιτίου.

Κατά τις εορτές των Χριστουγέννων και του Πάσχα παρέχονται εορταστικά γεύματα σε οικονομικά αδύναμους κατοίκους, οι οποίοι εξυπηρετούνται από τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες και διανέμονται είδη πρώτης ανάγκης σε καταγεγραμμένους κατοίκους όλων των Δημοτικών Κοινοτήτων.

Δικαιούχοι του συσσιτίου είναι κάτοικοι του Δήμου που βρίσκονται σε δυσμενή οικονομική κατάσταση. Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά υποβάλλονται από τους υποψήφιους δικαιούχους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους στα γραφεία της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου, συγκεντρώνονται και αξιολογούνται από τους υπεύθυνους Κοινωνικούς Λειτουργούς, όπως απαιτείται από τις αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων και όπως αρμόζει στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στη διατήρηση της ανωνυμίας, καταρτίζοντας την τελική κατάσταση των δικαιούχων.

Οι δικαιούχοι εξυπηρετούνται από τη δομή κατ' ελάχιστον για **έξι** μήνες. Στο τέλος του εξαμήνου, με την εκ νέου αξιολόγηση του κοινωνικού τους ιστορικού, επανεξετάζεται η αίτησή τους.

Αναγκαιότητα ύπαρξης της δομής

Λόγω των αυξανόμενων βασικών αναγκών των πληγέντων πολιτών και οικογενειών από την οικονομική κρίση τα κοινωνικά συσσίτια καθίστανται αναγκαία.

Με τη στήριξη της τοπικής κοινωνίας, των επιχειρήσεων, των φορέων και των συλλόγων η Δομή Παροχής Συσσιτίου θα μπορεί να διευρύνει τη δράση της και να στηρίξει περισσότερους κατοίκους του Δήμου Θεσσαλονίκης που αντιμετωπίζουν προβλήματα σίτισης.

3.2.3. Πρόγραμμα «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής» του (TEBA/FEAD)

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA/FEAD) υποστηρίζει Εθνικά Συστήματα μέσω των οποίων διανέμονται στους απόρους τρόφιμα ή και Βασική Υλική Συνδρομή, καθώς επίσης και δραστηριότητες σχετικά με τη συλλογή, μεταφορά, αποθήκευση και διανομή δωρεών τροφίμων. Στηρίζει επίσης Συνοδευτικά Μέτρα, συμπληρώνοντας την παροχή τροφίμων ή και Βασικής Υλικής Συνδρομής, καθώς και δραστηριότητες που συμβάλλουν στην κοινωνική ενσωμάτωση των απόρων, προάγει την κοινωνική συνοχή και ως εκ τούτου συνεισφέρει στον στόχο της εξάλειψης της φτώχειας και συγκεκριμένα την μείωση του αριθμού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Το TEBA συμβάλλει στην επίτευξη του ειδικού στόχου για την ανακούφιση των χειρότερων μορφών φτώχειας, παρέχοντας επισιτιστική ή και βασική υλική συνδρομή στους απόρους και πραγματοποιεί δραστηριότητες που αποσκοπούν στην κοινωνική ενσωμάτωση των απόρων.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης μέσω της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης ως Επικεφαλής Εταίρος (δικαιούχος) της Κοινωνικής Σύμπραξης ΠΕ Θεσσαλονίκης – Ανατολικό Τμήμα συμμετέχει στην υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος με εταίρους τους Δήμους Καλαμαριάς, Θερμαϊκού, Θέρμης, Πυλαίας-Χορτιάτη, τις Ιερές Μητροπόλεις Θεσσαλονίκης και Καλαμαριάς, τις Μ.Κ.Ο. ΑΡΣΙΣ, PRAKSIS, τα Παιδικά Χωριά SOS και τον Σύλλογο Τριτέκνων για 16.000 ωφελούμενους, εκ των οποίων οι **4.500** χιλιάδες είναι κάτοικοι Θεσσαλονίκης, με τη διανομή τροφίμων ή και παροχή βασικής υλικής συνδρομής και υλοποίηση υποστηρικτικών υπηρεσιών.

3.2.3. Κοινωνικό Φαρμακείο

Το **Κοινωνικό Φαρμακείο** ξεκίνησε ως Δομή το 2013, στο πλαίσιο των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας στο Δήμο Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση PRAKSIS και λειτουργεί με ευθύνη του Δήμου. Το Κοινωνικό Φαρμακείο αποσκοπεί στην κάλυψη των αναγκών φαρμακευτικής περίθαλψης κατοίκων του Δήμου χωρίς ασφαλιστική κάλυψη, παρέχοντάς τους δωρεάν φάρμακα οικιακής χρήσης, υγειονομικό υλικό πρωτοβάθμιας περίθαλψης και παραφαρμακευτικά προϊόντα, με προσωπικό του Δήμου Θεσσαλονίκης και της PRAKSIS.

Δικαιούχοι είναι κάτοικοι του Δήμου χωρίς ασφαλιστική κάλυψη.

Ο αριθμός των ωφελούμενων που εξυπηρετούνται, κατά μέσο όρο, είναι **30** άτομα ημερησίως.

Στη δομή του φαρμακείου απασχολείται **ένας φαρμακοποιός** και **μία κοινωνική λειτουργός**.

Ο **φαρμακοποιός** είναι υπεύθυνος για την οργάνωση και τη λειτουργία του φαρμακείου, τον έλεγχο της καταλληλότητας των φαρμάκων, για τη χορήγηση τους στους δικαιούχους και για τη συνεργασία τόσο με τα φαρμακεία που λειτουργούν στο Δήμο όσο και με συναφή κοινωνικά εγχειρήματα.

Η **κοινωνική λειτουργός** υποδέχεται καθημερινά τους δικαιούχους της δομής παρέχοντάς τους ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Είναι υπεύθυνη σε συνεργασία με την αρμόδια Κοινωνική Λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου για τον έλεγχο των νέων αιτήσεων. Αναλαμβάνει την αξιολόγηση πιθανών αιτήσεων ατόμων που έχουν ασφαλιστική κάλυψη αλλά εξακολουθούν να αδυνατούν να προμηθευτούν τα φάρμακά τους.

Παρά τις εθελοντικές προσπάθειες, έχει μειωθεί η εισροή φαρμάκων λόγω αύξησης των αναγκών και μείωσης της προσφοράς.

Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά υποβάλλονται από τους υποψήφιους δικαιούχους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους στην κοινωνική υπηρεσία της δομής. Συγκεντρώνονται και αξιολογούνται από τους υπεύθυνους κοινωνικούς λειτουργούς της Δομής και της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου, όπως απαιτείται από τις αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων και όπως αρμόζει στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στη διατήρηση της ανωνυμίας.

Το Κοινωνικό Φαρμακείο λειτουργεί στο Πολυϊατρείο της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης PRAKSIS επί της οδού Αρκαδιουπόλεως 1 και Αγίου Δημητρίου Δευτέρα με Παρασκευή 9:00 με 17:00.

Από τον Απρίλιο του 2017 το **Κοινωνικό Φαρμακείο** συνεχίζει τη δράση του από το Δήμο Θεσσαλονίκης το οποίο λειτουργεί στο κτήριο της Δ/σης Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας του Δήμου Θεσσαλονίκης (Μοναστηρίου 53-55). Στο Κοινωνικό Φαρμακείο πληρούνται απολύτως οι προδιαγραφές ως προς την προσβασιμότητα από ΑμεΑ και από τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Διαθέτει κατάλληλους χώρους για την αποθήκευση των προς διάθεση φαρμάκων και υγειονομικού υλικού, με φυσικό αερισμό και φωτισμό, με κλιματισμό, ψυγείο συνδεδεμένο με γεννήτρια και σύστημα πυρασφάλειας. Συγκεντρώνονται φάρμακα και λοιπά είδη φαρμακείου για νοικοκυριά και άτομα που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας ή απειλούνται από τη φτώχεια και δε διαθέτουν πρόσβαση στην πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη ή και κοινωνική ασφάλιση (άστεγοι, άποροι, ανασφάλιστοι). Από τη δράση αυτή ευαισθητοποιούνται τοπικά φαρμακεία, φαρμακαποθήκες και φαρμακευτικές εταιρείες ώστε να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο. Το Κοινωνικό Φαρμακείο μέσω της ευαισθητοποίησης και της ενεργοποίησης των πολιτών θα συμβάλλει στη μείωση των φαρμάκων που καταλήγουν στις χωματερές, καθώς κάθε ιδιώτης, φαρμακοποιός ή εταιρεία θα μπορούν να δωρίσουν φάρμακα, ακόμα και αν αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί, αρκεί οι ημερομηνίες λήξης τους να έχουν ένα χρονικό ορίζοντα πέραν του έτους.

Στο Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Θεσσαλονίκης απασχολείται **ένας φαρμακοποιός** και **ένας βοηθός φαρμακοποιού** με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, με δυνατότητα ανανέωσης ή παράτασης.

Φαρμακευτικά Προϊόντα

Για την εξεύρεση των προς διάθεση φαρμάκων του κοινωνικού φαρμακείου δημιουργείται ένα δίκτυο με ιδιωτικά φαρμακεία που λειτουργούν στο Δήμο και χορηγούν στη δομή φαρμακευτικά προϊόντα. Το Κοινωνικό Φαρμακείο παρέχει σε ωφελούμενα άτομα δωρεάν φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παραφαρμακευτικά προϊόντα, τα οποία εξασφαλίζει μέσω συγκεκριμένων συνεργασιών με φαρμακοβιομηχανίες και τοπικούς φαρμακευτικούς συλλόγους, καθώς και από τη συμμετοχή και κινητοποίηση συλλογικών φορέων, επιχειρήσεων και πολιτών.

Όλες οι δωρεές και χορηγίες σε είδος καταγράφονται από τους φαρμακοποιούς της δομής.

Αναγκαιότητα ύπαρξης της δομής

Καθώς η πρόσβαση στη δημόσια υγεία γίνεται διαρκώς δυσκολότερη για όλο και μεγαλύτερα κομμάτια του πληθυσμού, η αναγκαιότητα λειτουργίας του Κοινωνικού Φαρμακείου καθίσταται επιτακτική. Η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της δομής και η σταδιακή αύξηση του αριθμού των δικαιούχων της στηρίζεται στην ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και στην ενεργή συμμετοχή των πολιτών, των επιχειρήσεων των φορέων και των σωματείων που καλούνται να συνδράμουν στη συγκέντρωση φαρμακευτικών ειδών.

Εικόνα 1 Συμβουλευτικό Κέντρο Ιατρικής Φροντίδας

Εικόνα 2 Δημοτικά Ιατρεία Κοινότητας Τριανδρίας

3.2.4. Συμβουλευτικό Κέντρο Ιατρικής Φροντίδας

Το Συμβουλευτικό Κέντρο Ιατρικής Φροντίδας υπάγεται στο Τμήμα Προστασίας και Προαγωγής Δημόσιας Υγείας, μία δομή που απευθύνεται σε άπορους και ανασφάλιστους κατοίκους του Δήμου Θεσσαλονίκης, το οποίο είναι στελεχωμένο με μόνιμο ιατρικό και παραϊατρικό προσωπικό και με εθελοντές ιατρούς, ενώ διαθέτει εξοπλισμό για βασικές εξετάσεις με σκοπό την προστασία και προαγωγή της δημόσιας υγείας. Η λειτουργία του εντάσσεται στο Επιχειρησιακό

Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» (ΕΣΠΑ 2007-2013).

Από την έναρξη λειτουργίας του Κέντρου στις 9/9/2013 συνολικά έχουν εξυπηρετηθεί περίπου 14.000 άτομα. Επιπλέον, υπάρχει συνεργασία με το πρόγραμμα **Βοήθεια στο Σπίτι**, το οποίο παρέχει υπηρεσίες σε ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρία, ενώ υπάρχει δικτύωση με τα **Κ.Α.Π.Η.** και τις Δημοτικές Κοινότητες.

Το Συμβουλευτικό Κέντρο λειτουργεί στο χώρο της Δ/σης Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας του Δήμου Θεσσαλονίκης στην οδό Μοναστηρίου 53-55.

Από τις 14/11/2016 το Συμβουλευτικό Κέντρο Ιατρικής Φροντίδας μετονομάστηκε σε Δημοτικά Ιατρεία και λειτουργεί ως ενιαία δομή με τα Δημοτικά Ιατρεία που ξεκίνησαν τη λειτουργία τους το Φεβρουάριο του 2017 σε ιδιόκτητο οικοπέδο του Δήμου και στεγάζεται στην οδό Καραϊσκάκη 4 (Τριανδρία) σε τετραώροφο κτήριο.

Η λειτουργία των Δημοτικών Ιατρείων εντάσσεται στο πλαίσιο της ανάπτυξης υποδομών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και στόχο έχουν την ανάπτυξη παροχής υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας σε ανασφάλιστους, σε δικαιούχους του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Άπορους (ΤΕΒΑ), καθώς και του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης (ΚΕΑ), οι οποίοι είναι δημότες ή κάτοικοι του Δήμου Θεσσαλονίκης. Το κτήριο είναι εξοπλισμένο ιατροτεχνολογικά και διαθέτει εξειδικευμένο ιατρικό και παραϊατρικό προσωπικό εκ των οποίων είναι μόνιμο και απασχολούμενο με συμβάσεις έργου (Παθολόγος, Καρδιολόγος, Ακτινοδιαγνώστης, Οφθαλμίατρος, Παιδίατρος, Γυναικολόγος, Υγιεινολόγος, Επισκέπτρια Υγείας, Νοσηλεύτρια, Διατροφολόγος και Φυσικοθεραπευτής). Επίσης, στα Δημοτικά Ιατρεία πραγματοποιούνται προληπτικές εξετάσεις, κατά τακτά χρονικά διαστήματα, που απευθύνονται στο ευρύ κοινό.

Κοινωνικό Οδοντιατρείο

Με στόχο τη στήριξη των οικονομικά αδύνατων και ανασφάλιστων πολιτών ο Δήμος Θεσσαλονίκης παρέχει οδοντιατρικές υπηρεσίες μέσω του Κοινωνικού Οδοντιατρείου. Το Κοινωνικό Οδοντιατρείο ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2016 σε συνεργασία με τον Οδοντιατρικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης και είναι ενταγμένο στις υπηρεσίες του Συμβουλευτικού Κέντρου Ιατρικής Φροντίδας του Δήμου παρέχοντας βασικές οδοντιατρικές υπηρεσίες.

Στεγάζεται στην οδό Παπαρρηγοπούλου 7 στον 3^ο όροφο.¹³

¹³ «Οδηγός Κοινωνικών Υπηρεσιών», 2016.

3.2.5. Ανοιχτό Κέντρο Ημερήσιας Υποδοχής Αστέγων

Το Ανοιχτό Κέντρο Ημερήσιας Υποδοχής Αστέγων ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Μάιο του 2014 σε συνεργασία με την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS, με συντονιστή την Μ.Κ.Ο. ΑΡΣΙΣ μέσω χρηματοδότησης του ΕΣΠΑ 2007-2013, στο πλαίσιο των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και συνεχίζει τη λειτουργία του. Στη δημιουργία της δομής συνέβαλαν ο Δήμος Θεσσαλονίκης, το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος που ανέλαβε την κάλυψη του κόστους ανακαίνισης και εξοπλισμού του Κέντρου Ημέρας, καθώς και το ίδρυμα Μποδοσάκη για τη μίσθωση του χώρου για ένα χρόνο. Από το 2015 ο Δήμος Θεσσαλονίκης ανέλαβε τη μίσθωση του χώρου για πέντε χρόνια.

Το Κέντρο Ημέρας είναι μια ανοικτή δομή άμεσης πρόσβασης για την αντιμετώπιση των βασικών αναγκών των ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες έλλειψης στέγης. Λειτουργεί σε δωδεκάωρη βάση, επτά ημέρες την εβδομάδα με στόχο την άμεση ανακούφιση των αστέγων, μέσω της προσφοράς βασικών υπηρεσιών, όπως, πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχοκοινωνική στήριξη, ατομική φροντίδα και υγιεινή, καθώς και διασύνδεση με υπηρεσίες στέγασης, σίτισης, νομικής συνδρομής, συμβουλευτικής, υγείας, πρόνοιας, κοινωνικής και εργασιακής επανένταξης.

Στο Κέντρο υπάρχει δυνατότητα χρήσης λουτρού/ντουςιέρας, χώρος λουτρού για ΑμεΑ, πλυντηρίων, στεγνωτηρίων, παροχή καθαρού ρουχισμού, δυνατότητα ανάπαυσης.

Διαθέτει μικρή βιβλιοθήκη.

Μικροί χώροι εστίασης αναλαμβάνουν αφιλοκερδώς να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους (πρόχειρο γεύμα - καφέ).

Τα παρακάτω στατιστικά στοιχεία που συλλέχθηκαν βασίζονται σε ημι-δομημένη συνέντευξη/συνομιλία με την συντονίστρια του χώρου και υπεύθυνη της ομάδας κοινωνιοθεραπευτών (streetworkers) κα Νένα Λιόντα, στο χώρο του Κέντρου Ημέρας.

Στατιστικά στοιχεία

Πίνακας 1

Αριθμός ωφελούμενων							
2014		2015		2016		2017 (5μηνο)	
578		359 (νεοεισερχόμενοι)		430		222	
Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
488	90	297	62	305	125	189	33

Πίνακας 2

2014		2015		2016		2017 (5μηνο)	
Έλληνες	Αλλοδαποί	Έλληνες	Αλλοδαποί	Έλληνες	Αλλοδαποί	Έλληνες	Αλλοδαποί
290	288	143	216	147	283	102	120

Από τα στατιστικά στοιχεία (πίνακας 1) φαίνεται ότι ο αριθμός των ωφελούμενων ανδρών είναι πολύ μεγαλύτερος έναντι των γυναικών.

Ποσοστό ανδρών **85%**, ποσοστό γυναικών **15%**.

Στο δεύτερο πίνακα, ο συνολικός αριθμός των Ελλήνων και Αλλοδαπών αστέγων για το 2014 κυμαίνεται περίπου στα ίδια νούμερα, από το 2015 παρατηρείται μία αύξηση των αλλοδαπών αστέγων, κυρίως Βούλγαρων (115) και Σύριων (81) λόγω προσφυγικής ροής.

Ο αριθμός των αλλοδαπών ωφελούμενων παραμένει υψηλός για το 2016, έναντι των ελλήνων, με αύξηση των Αφγανών και Πακιστανών με 151 μέλη συνολικά.

Εξυπηρετούνται περίπου **90** άτομα ημερησίως.

Ο μέσος όρος ηλικίας των ωφελούμενων κυμαίνεται μεταξύ **40 - 60** ετών.

Το **70%** των αστέγων είναι θύματα της οικονομικής κρίσης.

Το ποσοστό των χρηστών ουσιών ανέρχεται περίπου στο **15%**.

Το ποσοστό των αστέγων που βρήκαν εργασία κατά τη διάρκεια της ένταξής τους στο πρόγραμμα του Κέντρου Ημέρας ανέρχεται, κατά προσέγγιση, στο **20** με **25%**.

Συνολικά ο αριθμός των αστέγων στη Θεσσαλονίκη ανέρχεται στα **600** άτομα.

Κρίσιμο ζήτημα : Προγράμματα επανένταξης στην αγορά εργασίας

Στόχος είναι η επανένταξη των αστέγων στον κοινωνικό ιστό και στην εργασιακή απασχόληση.

Εργαζόμενοι στη Δομή

Η δομή στελεχώνεται από **τέσσερις κοινωνικούς λειτουργούς, δύο ιατρούς** (έναν ψυχίατρο από την ΜΚΟ PRAKSIS και έναν παθολόγο από το Δήμο Θεσσαλονίκης), **τρεις νοσηλευτές, δύο εργασιακοί σύμβουλοι, τρεις διοικητικούς υπαλλήλους, και πέντε φροντιστές καθαριότητας.**

Οι **κοινωνικοί λειτουργοί** αναλαμβάνουν την ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Κατά την υποδοχή των εξυπηρετούμενων στον χώρο γίνεται καταγραφή της κατάστασής τους μέσω ατομικής συνάντησης με τον κοινωνικό λειτουργό. Εν συνεχεία ο κοινωνικός λειτουργός αναλαμβάνει :

- α. την υποστήριξη των εξυπηρετούμενων σε ατομικό επίπεδο σύμφωνα με τις διαπιστωμένες εξατομικευμένες ανάγκες τους
- β. την ενδυνάμωσή τους
- γ. τη δικτύωσή τους με το σύνολο των κοινωνικών δομών
- δ. τη διασύνδεση και παραπομπή σε άλλους τοπικούς φορείς και υπηρεσίες

Οι **ιατροί** παρέχουν πρωτοβάθμια ιατρική βοήθεια και συμβουλευτική στους ωφελούμενους.

Οι **νοσηλευτές** υποστηρίζουν τη λειτουργία του ιατρείου, παρέχοντας πρωτοβάθμια νοσηλευτική φροντίδα, ενώ υλοποιούν δράσεις δημόσιας υγείας.

Οι **εργασιακοί σύμβουλοι** αναλαμβάνουν την προώθηση των αστέγων στην αγορά εργασίας μέσω προγραμμάτων ΟΑΕΔ .

Οι **διοικητικοί υπάλληλοι** είναι υπεύθυνοι για την υποδοχή των επισκεπτών του Κέντρου Ημερήσιας Υποδοχής Αστέγων, την προσέλκυση εθελοντών και τη δικτύωση της δομής με την τοπική κοινωνία. Ο ένας εκ των τριών είναι υπεύθυνος για την εύρεση χορηγών.

Οι **φροντιστές καθαριότητας** επιμελούνται την καθαριότητα του χώρου.

Το προσωπικό που απασχολείται στη δομή είναι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, με δυνατότητα ανανέωσης ή παράτασης.

Ωράριο λειτουργίας : 10:00 - 20:00 όλες τις ημέρες

Εγκαταστάσεις : Μοναστηρίου 62

3.2.6. Υπνωτήριο Αστέγων

Το Υπνωτήριο Αστέγων ξεκίνησε τη λειτουργία του από το 2013 σε συνεργασία την Μ.Κ.Ο. ΑΡΣΙΣ. Το Υπνωτήριο στεγάζεται σε κτήριο που παραχωρήθηκε από τη Φιλόπτωχο Αδελφότητα Ανδρών Θεσσαλονίκης και λειτουργεί με χρηματοδότηση ΕΣΠΑ και το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος που ανέλαβε την κάλυψη του κόστους ανακαίνισης και εξοπλισμού του Υπνωτηρίου. Από τις αρχές του 2017 η δομή συνεχίζει τη δράση της εξ' ολοκλήρου από το Δήμο Θεσσαλονίκης.

Η συμμετοχή των επιχειρήσεων κρίνεται αναγκαία, είτε με την προσφορά προϊόντων, είτε με τη δωρεά παροχή υπηρεσιών, (εκμάθηση ξένης γλώσσας, χρήση υπολογιστή), καθώς και εθελοντικών οργανώσεων που θα ενισχύσουν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στην εθελοντική προσφορά.

Σκοπός της λειτουργίας του Υπνωτηρίου είναι η προσωρινή νυχτερινή φιλοξενία αστέγων καθώς και η κάλυψη εκτάκτων αναγκών. Η δομή υλοποιεί συστηματικές ενέργειες ψυχοκοινωνικής ενδυνάμωσης και υποστήριξης των αστέγων. Στην δομή του Υπνωτηρίου μπορούν να φιλοξενηθούν άτομα που είναι άστεγα για διάστημα **6** μηνών. Το Υπνωτήριο λειτουργεί σε ένα διαμορφωμένο χώρο 8 δωματίων (3 γυναικών και 5 ανδρών) δυναμικότητας **70** κλινών, 3 χώρους γραφείων, 1 σαλονοτραπεζαρία, 1 τροφoαποθήκη, 1 λινoθήκη-αποθήκη, 1 νοσηλευτήριο, χώρος υγιεινής και χώρο υγιεινής για ΑμεΑ.

Κάθε δικαιούχος που πληροί τα κριτήρια του δερματολογικού και του ψυχιατρικού ελέγχου, είναι ενήλικος και αυτοεξυπηρετούμενος και αποκτά τον μοναδικό κωδικό του. Στο διάστημα των έξι μηνών έχει πρόσβαση καθημερινά σε μπάνιο, πλυντήριο, φαγητό και διανυκτέρευση αλλά και σε όλες τις υπηρεσίες του υπνωτηρίου, όπως, χρήση διαδικτύου και τηλεφώνου, ψυχολογική στήριξη και καθοδήγηση.

Αρκετοί ωφελούμενοι είναι νεοάστεγοι που βρέθηκαν σε κατάσταση αστεγίας λόγω της οικονομικής κρίσης, άλλα άτομα λόγω ενδοοικογενειακής βίας, εξάρτηση ουσιών, έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος.

Στόχος είναι ο φιλοξενούμενος να νοιώθει ότι βρίσκεται σ' ένα οικείο περιβάλλον στο οποίο θα αναπτύσσεται ένα δίκτυο εμπιστοσύνης, όπου με τη βοήθεια και τη στήριξη του προσωπικού ν' αναπτερώσει τις δυνάμεις του ηθικά και κοινωνικά και να επανενταχθεί στον κοινωνικό ιστό. Το διάστημα παραμονής των έξι μηνών αφορά την περίοδο ανάκαμψης των ωφελουμένων με **στόχο την κοινωνική και εργασιακή τους επανένταξη.**

Αρκετές φορές το διάστημα των έξι μηνών **παρατείνεται** μέχρι οι ωφελούμενοι να μπορέσουν να επανενταχθούν στον κοινωνικό ιστό και στην αγορά εργασίας.

Υπάρχουν περιπτώσεις που ο δικαιούχος παραπέμπεται αλλού, ή αποχωρεί, διότι δεν θέλει να προσαρμοστεί στο πρόγραμμα. Άτομα εξαρτημένα από ουσίες ή αλκοόλ, ή άτομα που χρήζουν ψυχιατρικής βοήθειας δύσκολα συνεργάζονται ή εντάσσονται στο πρόγραμμα του υπνωτηρίου. Άτομα που βρίσκονται υπό την επήρεια ουσιών ή αλκοόλ δεν μπορούν να εισέλθουν στο χώρο του υπνωτηρίου.

Εργαζόμενοι στη Δομή

Το προσωπικό της δομής φροντίζει για την εύρυθμη και ομαλή λειτουργία της δομής και την πλαισίωση των προσπαθειών για την ομαλή επανένταξη των φιλοξενούμενων στην αγορά εργασίας και τελικά την αυτονόμησή τους.

Στη δομή απασχολούνται **τρεις κοινωνικοί λειτουργοί, μία νοσηλεύτρια, δύο διοικητικοί υπάλληλοι, δύο καθαρίστριες, δύο φύλακες,** καθώς και **μια ομάδα κοινωνιοθεραπευτών** (streetworkers) του Οργανισμού Κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ).

Οι **κοινωνικοί λειτουργοί** και η ομάδα των **κοινωνιοθεραπευτών** του ΟΚΑΝΑ αναλαμβάνουν την ψυχοκοινωνική υποστήριξη και ενδυνάμωση των φιλοξενούμενων.

Ο ρόλος του **κοινωνικού λειτουργού** είναι να βοηθήσει ουσιαστικά τον άστεγο, παρέχοντας οποιαδήποτε μορφή στήριξης (επικοινωνεί με το Τμήμα Προνοιακών Επιδομάτων για τυχόν επίδομα που μπορεί να λαμβάνει ο άστεγος και ο ίδιος το αγνοεί, αναρτά αγγελίες προς εύρεση εργασίας κ.α.).

Η **νοσηλεύτρια** απασχολείται στη δομή δύο φορές την εβδομάδα (Τρίτη και Πέμπτη) παρέχοντας πρωτοβάθμια νοσηλευτική φροντίδα.

Οι **διοικητικοί υπάλληλοι** είναι υπεύθυνοι για την υποδοχή των φιλοξενούμενων κατά τις απογευματινές ώρες, για την επικοινωνία με επιχειρήσεις, σωματεία και φορείς, στο πλαίσιο της δικτύωσης της δομής με την τοπική κοινωνία.

Στις αρμοδιότητές τους επίσης είναι η τήρηση, οργάνωση και ενημέρωση όλων των αρχείων της δομής, καθώς και η επιμέλεια όλων των διοικητικών και γραμματειακών εργασιών.

Οι **δύο καθαρίστριες** επιμελούνται την καθαριότητα του χώρου και συμβάλλουν στην υποδοχή των φιλοξενούμενων.

Το προσωπικό που απασχολείται στη Δομή είναι με συμβάσεις ενός έτους με δυνατότητα ανανέωσης ή παράτασης έως τη λήξη του Προγράμματος.

Υπάρχει συνεργασία με το Κέντρο Ημερήσιας Υποδοχής Αστέγων καθώς αρκετοί ωφελούμενοι του Υπνωτηρίου επισκέπτονται το Κέντρο Ημέρας, στους οποίους παρέχεται η ανάλογη βοήθεια/εξυπηρέτηση. Αυτό επίσης τους βοηθάει και τους ενεργοποιεί κοινωνικά, έτσι ώστε να έρχονται σε επικοινωνία και με άλλους ωφελούμενους.

Στην καθαριότητα του χώρου συνεισφέρουν και οι ωφελούμενοι με την ανάληψη ως προς την αυτοδιαχείριση του χώρου τους, έτσι ώστε να μην μένουν παθητικοί αποδέκτες των υπηρεσιών, αλλά να νιώθουν και οι ίδιοι χρήσιμοι.

Η παραμονή στο Υπνωτήριο γίνεται κατόπιν λήψεως κοινωνικού ιστορικού από την Κοινωνική Λειτουργό.

Ο αριθμός των **ωφελούμενων** ανέρχεται ημερησίως στα **50** άτομα περίπου, εκ των οποίων οι περισσότεροι είναι **άνδρες**. Στο χώρο φιλοξενούνται άτομα από όλες τις ηλικίες (νέοι από 19 ετών έως και ηλικιωμένοι 80-85 ετών).

Ο μέσος όρος ηλικίας των φιλοξενούμενων κυμαίνεται μεταξύ **40 - 55** ετών.

Ο συνολικός αριθμός των ατόμων που φιλοξενήθηκαν στη Δομή του Υπνωτηρίου το **2016** ανέρχεται στα **218** άτομα. Υπάρχει μία αυξητική τάση στον αριθμό των ωφελούμενων σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, 2015 σε **150** και 2014 σε **75** μέλη.

Προϋποθέσεις εισαγωγής του φιλοξενούμενου :

- Το άτομο θα πρέπει να είναι αυτοεξυπηρετούμενο και λειτουργικό σε σωματικό και πνευματικό επίπεδο.
- Ταυτότητα ή οποιοδήποτε άλλο επίσημο έγγραφο που να αποδεικνύει την ταυτότητα του ατόμου.
- Δερματολογική εξέταση για λοιμώδεις ή μεταδιδόμενο νόσημα.
- Ψυχιατρική εκτίμηση.

- Σε περίπτωση που κάποιος/α λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή θα πρέπει να την έχει μαζί του/της, όπως και την γνωμάτευση στην οποία θα αναγράφεται η πάθηση και η συνταγή.
- Εάν κάποιος άτομο δεν πληροί τις προϋποθέσεις εισαγωγής παραπέμπεται στο Γραφείο Διαβούλευσης της ΑΡΣΙΣ προκειμένου να τον εξυπηρετήσουν, επιλύοντας κάποιο ζήτημά του.

Παρεχόμενες υπηρεσίες και προσωπικό

Στον Ξενώνα εκτός από προσωρινή στέγη προσφέρεται πολύπλευρη υποστήριξη, επιχειρώντας να καλυφθεί το σύνολο των αναγκών των αστέγων, όπως:

- Υποδοχή φιλοξενούμενων.
- Στέγη, πρωινό και βραδινό φαγητό, ένδυση και υπόδηση.
(Το φαγητό παρέχεται από το Δημοτικό Βρεφοκομείο «Άγιος Στυλιανός» και από άλλους φορείς της πόλης)
- Δυνατότητα χρήσης λουτρών και πλυντηρίων.
- Διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης για την εκτίμηση της κατάστασης του ενδιαφερόμενου.
- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη και επίλυση διαπροσωπικών προβλημάτων.
- Δυνατότητα εύρεσης εργασίας.
- Επίλυση κοινωνικοπρονοιακών ζητημάτων.
- Φροντίδα της προσωπικής τους υγείας και παραπομπή στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Στον ωφελούμενο παρέχεται βεβαίωση από το υπνωτήριο, την οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει στις μετακινήσεις του (λεωφορείο), ή οπουδήποτε άλλου χρειαστεί να την επιδείξει.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι αρκετοί ωφελούμενοι από τη δομή έχουν εκφράσει την ευαρέσκειά τους ως προς τη λειτουργία και την ουσιαστική βοήθεια που παρέχει το προσωπικό της δομής. Αυτό όμως που τους χρειάζεται περισσότερο είναι η επανένταξή τους στον κοινωνικό ιστό μέσα από την εύρεση εργασίας. Ως προς αυτό, ένα μικρό ποσοστό **10** με **15%** περίπου των ωφελούμενων βρίσκει εργασία με την παρέλευση του χρόνου φιλοξενίας τους στο υπνωτήριο.

Ωράριο λειτουργίας :

Το υπνωτήριο λειτουργεί 7 ημέρες την εβδομάδα από τις 19:00 έως τις 9:00.

Στο υπνωτήριο θα πρέπει να τηρούνται κάποιοι κανόνες λειτουργίας όπως, τήρησης του ωραρίου (ο δικαιούχος θα πρέπει να εισέρχεται στις ώρες 19:00 με 21:00 και να αποχωρεί στις 9:00 το πρωί της επόμενης ημέρας).

Σε περίπτωση καθυστέρησης του ωφελούμενου να επιστρέψει στην ώρα του, ή μη επιστροφής του, θα πρέπει να ενημερώσει το προσωπικό της δομής.

Εγκαταστάσεις : Ανδρέου Γεωργίου 13

Παρεμβάσεις στο δρόμο

Αναπόσπαστο κομμάτι της δράσης αποτελεί η ομάδα παρέμβασης στο δρόμο / **street work** η οποία πρόκειται να συνεχίσει και πάλι τη δράση της. Στην ομάδα των street workers θα συμμετέχουν στελέχη της δομής και εθελοντές εκπαιδευμένοι στη δουλειά στο δρόμο. Η ομάδα πραγματοποιεί εξορμήσεις σε διαφορετικά σημεία της Θεσσαλονίκης με στόχο να καταγράψει τις περιοχές συγκέντρωσης των αστέγων, να παρέμβει σε περιπτώσεις που θα κρίνει ότι υπάρχει συγκεκριμένη ανάγκη και να ενημερώσει για τις υπάρχουσες δομές.

(Τα παραπάνω στοιχεία συλλέχθηκαν μετά από ημι-δομημένη συνέντευξη/συνομιλία με την κοινωνική λειτουργό κα Ευανθία Χάντα στο χώρο του υπνωτηρίου).

Στέγαση – Επανάταξη

Το πρόγραμμα υλοποιείται σε συνεργασία με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις PRAKSIS και ΑΡΣΙΣ και έχει χρηματοδοτηθεί από πόρους της Γενικής Γραμματείας Πρόνοιας, του πρώην Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και ήδη Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με Αρχή Διαχείρισης το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Ι.Ε.Α.Δ.).

Το πρόγραμμα που έχει διάρκεια ενός έτους στοχεύει στην άμεση μετάβαση σε αυτόνομες μορφές διαβίωσης 40 ατόμων ή οικογενειών, που αντιμετωπίζουν προβλήματα έλλειψης στέγης, μέσω της παροχής υπηρεσιών στέγασης και κοινωνικής φροντίδας. Αποσκοπεί στην ευρύτερη και πληρέστερη αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών μέσω της ένταξης, είτε με τις παροχές που προσφέρει, είτε μέσω της διασύνδεσης με εξειδικευμένους φορείς. Τελικός στόχος είναι η πλήρης αυτονομία και επανένταξη στον κοινωνικό ιστό, τουλάχιστον 16 ατόμων, που αντιμετωπίζουν προβλήματα στέγασης, μέσω της παροχής υπηρεσιών εργασιακής επανένταξης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας ή άλλης εξασφάλισης επαρκούς εισοδήματος (π.χ. σύνταξη).

Το συγκεκριμένο σχέδιο αναπτύσσεται συμπληρωματικά στη δράση των υφιστάμενων κοινωνικών δομών του Προγράμματος «Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας στο Δήμο Θεσσαλονίκης», προκειμένου να ικανοποιηθεί ένα θεμελιώδες αίτημα και δικαίωμα όπως αυτό της ασφαλούς και αξιοπρεπούς κατοικίας, ενώ ταυτόχρονα ενισχύονται η εργασιακή και συμβουλευτική και η προώθηση στην αγορά εργασίας με ωφελούμενους που έχουν προκύψει έπειτα από κοινωνικές έρευνες από τους καταγεγραμμένους των κοινωνικών δομών του παραπάνω προγράμματος.

Όπως είχε δηλώσει παλαιότερα η τέως Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Πολιτικής και Αλληλεγγύης κ. Καλυψώ Γούλα, *«η Δομή δεν μπορεί να έχει τον πλήρη έλεγχο σε όλα. Χρειάζονται δομές που θα εξασφαλίσουν τον άστεγο, όχι μόνο την φιλοξενία για μια νύχτα αλλά για την επόμενη ημέρα»*, τονίζοντας, ότι *«χρειάζονται καλύτερες παρεμβάσεις από την πολιτεία, γι' αυτό και τα αρμόδια υπουργεία θα πρέπει να δημιουργήσουν προϋποθέσεις ένταξης αυτών των ανθρώπων και να χρηματοδοτήσουν τέτοιες διαδικασίες»*.

Το σημαντικότερο είναι το θέμα της επανένταξης των αστέγων στην απασχόληση, στην κοινωνικότητά τους γενικότερα και όχι μόνο στην προσωρινή τους στέγαση.

Ο νυν Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Πολιτικής και Αλληλεγγύης κ. Πέτρος Λεκάκης αναφέρθηκε στο θέμα των κοινωνικών δομών του δήμου Θεσσαλονίκης, επισημαίνοντας, πως *«όσο θα συνεχίζεται η ύφεση στη χώρα θα είναι αυξανόμενες και οι ανάγκες των ευπαθών ομάδων της κοινωνίας. Γι' αυτό, η διοίκηση του δήμου θα πρέπει να δημιουργήσει νέες δράσεις, αλλά ταυτόχρονα να ενισχύσει τις ήδη υπάρχουσες»*.

Ενισχυτική Διδασκαλία

Κοινωνικό Πνευματικό Κέντρο «Πορτοκαλιάν»

Το πρόγραμμα του Κοινωνικού Πνευματικού Κέντρου «Πορτοκαλιάν» ξεκίνησε το 2009, αρχικά για την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης και των οικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν πολλές οικογένειες, λειτουργεί ως ένα Κοινωνικό Κέντρο που σκοπός του είναι η ενισχυτική διδασκαλία και η υποστήριξη παιδιών Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου, τα οποία ανήκουν σε μειονεκτούσες ομάδες πληθυσμού (παιδιά μεταναστών, οικογενειών με οικονομικό πρόβλημα κ.λ.π.).

Οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν από εθελοντές εκπαιδευτικούς και φοιτητές των πανεπιστημίων της Θεσσαλονίκης, κυρίως στα μαθήματα ελληνικής γλώσσας, αρχαίων ελληνικών, μαθηματικών, φυσικής, χημείας, πληροφορικής και ξένης γλώσσας.

Το Κέντρο στεγάζεται στην οδό Σπάρτης 6^Α και λειτουργεί από τις 14:00 – 22:00 τις εργάσιμες ημέρες.

Γραφείο Διαμεσολάβησης

Το Γραφείο Διαμεσολάβησης ξεκίνησε το 2013 με χρηματοδότηση ΕΣΠΑ και αποτελεί το Κέντρο Πληροφόρησης των Δράσεων του Δικτύου των Κοινωνικών Δομών στο Δήμο Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με την ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ, ενώ παράλληλα επιχειρεί να διευκολύνει τη διασύνδεση των κατοίκων του Δήμου με τους κατά τόπους φορείς και τις κοινωνικές υπηρεσίες και με άλλες δομές και πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες που παρέχονται από το Γραφείο Διαμεσολάβησης αναπτύσσονται σε τρία επίπεδα: παροχή πληροφοριών, συμβουλευτική, ψυχοκοινωνική/ψυχολογική υποστήριξη και οργάνωση στοχευμένης παρέμβασης, προσαρμοσμένη στις ανάγκες του ενδιαφερόμενου.

Οι εργαζόμενοι στη δομή δραστηριοποιούνται επίσης στο πεδίο της διάχυσης της πληροφορίας για ζητήματα εργασιακά και κοινωνικο-προνοιακά πλαισιώνοντας έτσι την προσπάθεια των ατόμων που προσεγγίζουν τη δομή για ευκολότερη και πιο άμεση επίλυση των ζητημάτων που τους αφορούν.

Αναλυτικότερα:

Α. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες στο Γραφείο Διαμεσολάβησης περιλαμβάνουν:

- Διερεύνηση των αναγκών των ατόμων,
- Διαχείριση αιτημάτων, σε συνεργασία με τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου,
- Ενημέρωση για τις προσφερόμενες υπηρεσίες και τις προϋποθέσεις ένταξης στις υπόλοιπες δομές του Προγράμματος,
- Διευκόλυνση της διασύνδεσης με άλλες τοπικές υπηρεσίες και φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δημόσιες ή ιδιωτικές, ανάλογα με τα αιτήματα και τις διαπιστωμένες ανάγκες,
- Ψυχοκοινωνική στήριξη,
- Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη σε άτομα, ζευγάρια και οικογένειες που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα.

B. Σε ό,τι αφορά στις υπηρεσίες εργασιακής υποστήριξης:

- Ασχολείται με τη συλλογή, ταξινόμηση, επικαιροποίηση και παροχή πληροφοριών για θέματα που αφορούν ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης, τοπική αγορά εργασίας, επιδοτούμενα προγράμματα, νομικές πληροφορίες.
- Ασχολείται με την καταγραφή και διάγνωση των αναγκών των δικαιούχων και σχεδιάζει μια δέσμη ενεργειών με βάση τις ανάγκες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.
- Διασυνδέει τους δικαιούχους με εξειδικευμένους φορείς που αναπτύσσουν προγράμματα πρόωθησης στην απασχόληση, καθώς και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες με βάση τις διαγνωσμένες ανάγκες.

Εργαζόμενοι στη Δομή

Στη Δομή απασχολούνται **μια κοινωνική λειτουργός και μια ψυχολόγος**. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους είναι η ενημέρωση των δικαιούχων για τις δομές του προγράμματος, η παραπομπή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες ανάλογα με τις ανάγκες τους και η ψυχοκοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη των ενδιαφερομένων. Η κοινωνική λειτουργός παρέχει ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ενώ η ψυχολόγος διεξάγει ατομική/συμβουλευτική θεραπεία, συμβουλευτική θεραπεία ζευγαριών και οικογενειακή/συμβουλευτική θεραπεία.

Δικαιούχοι είναι όλοι οι κάτοικοι του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Το Γραφείο Διαμεσολάβησης στεγάζεται στην οδό Πτολεμαίων 35 & Συγγρού και λειτουργεί Δευτέρα ως Παρασκευή από τις 9:00 ως τις 17:00.

Τράπεζα Χρόνου

Η Τράπεζα Χρόνου ξεκίνησε ως δομή το 2013 σε συνεργασία του Δήμου Θεσσαλονίκης με την Μ.Κ.Ο. ΑΡΣΙΣ., στο πλαίσιο του Ε.Π «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» (ΕΣΠΑ 2007-2013), ενώ από τον Οκτώβριο του 2015 με την χρηματοδότηση του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Αποτελεί ένα δίκτυο ανταλλαγής υπηρεσιών και αγαθών χωρίς χρήματα μεταξύ των μελών της και απευθύνεται σε όλους τους κατοίκους της Θεσσαλονίκης.

Η Τράπεζα Χρόνου δημιουργήθηκε για να προωθήσει την αλληλέγγυα οικονομία και στηρίζεται σ' αυτήν, λειτουργώντας ως διέξοδος στην καθημερινότητα πολλών ανθρώπων. Η μονάδα συναλλαγής είναι ο χρόνος και όχι το χρήμα.

Η ισχυροποίηση του ανταλλακτικού δικτύου της Τράπεζας Χρόνου μπορεί να δώσει τη δυνατότητα βελτίωσης της καθημερινότητας των μελών της παρέχοντας πρόσβαση σε προϊόντα και υπηρεσίες που πιθανά στερούνται στο πλαίσιο της σημερινής οικονομικής πραγματικότητας.

Από 31 Οκτωβρίου 2016 διευρύνθηκε το δίκτυό της με την ενοποίηση των δύο Τραπεζών Χρόνου, του Δήμου Θεσσαλονίκης με **317** μέλη και Δήμου Παύλου Μελά με **400** μέλη, σε μία ενιαία Τράπεζα Χρόνου στη Θεσσαλονίκη, καλύπτοντας περισσότερες περιοχές. Από την ενοποίηση και μετά, ο αριθμός των μελών ανέρχεται στα **660** μέλη.

Μέσω της Τράπεζας Χρόνου επιχειρείται η δημιουργία μιας όσο το δυνατόν πληρέστερης λίστας υπηρεσιών και προϊόντων προς ανταλλαγή, δηλ. ανταλλαγή ενός αντικειμένου/προϊόντος καινούργιου ή μεταχειρισμένου σε καλή κατάσταση, (π.χ. ανταλλαγή ενός τραπεζιού με μια επίσκεψη στον οδοντίατρο ή ενός υπολογιστή με ένα πλυντήριο ρούχων).

Άλλες υπηρεσίες και είδη που παρέχονται είναι :

- Φροντίδα/συντήρηση σπιτιού (μαγείρεμα, σιδέρωμα, ψώνια)
- Φροντίδα ηλικιωμένων και παιδιών
- Επαγγελματικές συμβουλές (νομικές, λογιστικές κ.ά.)
- Αισθητική, κομμωτική
- Ηλεκτρικές συσκευές, ρούχα, υποδήματα, εργαλεία, έπιπλα κ.α.

Εξυπηρετούνται ημερησίως **10** με **15** άτομα.

Επικοινωνία : Ιστοσελίδα Τράπεζας Χρόνου xronos.diktyodomwnthess.gr

Εγκαταστάσεις : Μ.Κ.Ο. ΑΡΣΙΣ, Πτολεμαίων 35 & Συγγρού.

Δημοτικός Λαχανόκηπος

Η Δομή ξεκίνησε το 2014 μέχρι τέλη του 2016 και δεν υφίσταται πλέον. Ο Δημοτικός Λαχανόκηπος τέθηκε σε λειτουργία τις αρχές Μαΐου του 2014 με την παραχώρηση των

πρώτων 46 τεμαχίων. Στους 100 κατοίκους του δήμου που επιλέχθηκαν βάσει οικονομικών κριτηρίων παρέχονταν δωρεάν περιφραγμένη και αρδευόμενη γη κατάλληλη για καλλιέργεια. Οι κάτοικοι μπορούσαν να καλλιεργήσουν και να παράγουν τα 50 τ.μ. που τους αναλογούσαν για να παράγουν τα δικά τους αγροτικά προϊόντα, με σκοπό την κάλυψη μέρους των αναγκών τους. Παράλληλα, μέσα από διαδικασίες συλλογικής καλλιέργειας ενός ξεχωριστού κομματιού γης, ενίσχυαν το Κοινωνικό Παντοπωλείο και τη Δομή παροχής συσσιτίου με πρώτες ύλες.

Για τους καλλιεργητές ο δημοτικός λαχανόκηπος ήταν μια ευκαιρία για επιστροφή στη φύση, κοινωνικοποίηση, δημιουργική απασχόληση.

Οι δικαιούχοι του προγράμματος, μέσω της καλλιέργειας των εκτάσεων των δημοτικών λαχανόκηπων είχαν τη δυνατότητα να βελτιώσουν τη ζωή τους και να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες, συμβάλλοντας άμεσα στην ενδυνάμωση και εμπύχωση τους, συμβάλλοντας επίσης περιβαλλοντικά, αλλά και αίροντας το φαινόμενο της περιθωριοποίησής τους.

Στη δομή απασχολούνταν **ένας γεωπόνος, ένας επιστάτης και μία κοινωνική λειτουργός.**

Ο **γεωπόνος** ήταν υπεύθυνος για την καθοδήγηση των δικαιούχων σχετικά με τις καλλιέργειες και αναλάμβανε την πραγματοποίηση τακτικών σεμιναρίων εστιάζοντας στις ορθές καλλιεργητικές πρακτικές. Συντόνιζε τους τρόπους δικτύωσης της δομής με την τοπική κοινωνία και τους φορείς στο πλαίσιο της ανάπτυξης της κοινωνικής δικτύωσης.

Ο **επιστάτης** ήταν υπεύθυνος για τη επίβλεψη του χώρου και της αποθήκης, αλλά και για την παροχή των κατάλληλων εργαλείων στους δικαιούχους. Η **κοινωνική λειτουργός** υποδέχονταν καθημερινά τους δικαιούχους παρέχοντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη και ήταν υπεύθυνη, σε συνεργασία με την αρμόδια

Κοινωνική Λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου, για τον έλεγχο των νέων αιτήσεων.

Δικαιούχοι του Δημοτικού Λαχανόκηπου κρίνονταν κάτοικοι του Δήμου που αποδεδειγμένα δε διέθεταν αγροτική ιδιοκτησία ή άλλο καλλιεργήσιμο κομμάτι γης κοντά στην περιοχή όπου κατοικούν.

Από την αρχή του προγράμματος είχαν εξυπηρετηθεί περίπου **100** οικογένειες και μεμονωμένα άτομα, κάτοικοι του Δήμου Θεσσαλονίκης, παράγοντας κατά μέσο όρο δύο τόνους προϊόντων το μήνα, με αποτέλεσμα την κάλυψη μεγάλου μέρους των διατροφικών τους αναγκών.

Πολύτιμοι χορηγοί του Δημοτικού Λαχανόκηπου ήταν η εταιρεία AGRIS A.E. που κάλυψε εξ ολοκλήρου τις ανάγκες σε σπορόφυτα όλες τις καλλιεργητικές περιόδους και η εταιρία «ΜΑΡΚΟΥΔΗ Α.Ε.» που παρείχε στη δομή μέρος του χώματος που απαιτήθηκε για την κατάλληλη προετοιμασία των προς καλλιέργεια αγροτεμαχίων, έτσι ώστε να σταθούν αρωγοί στην προσπάθεια αυτή.¹⁴

Οι εγκαταστάσεις της δομής βρισκόταν στην περιοχή Λουτρών Θέρμης. Ο χώρος ήταν προσβάσιμος με τα μέσα μαζικής μεταφοράς και λειτουργούσε από Δευτέρα ως Παρασκευή 9:00 με 17:00.

Κρίσιμο ζήτημα

Η παραπάνω δομή ήταν μια καινοτόμος πρωτοβουλία στο πλαίσιο των Κοινωνικών Δομών ενάντια στη Φτώχεια.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης θα πρέπει να μεριμνήσει για την επαναλειτουργία της και να την στηρίξει/ενισχύσει μέσα από ευρωπαϊκά προγράμματα ΕΣΠΑ, αλλά και από ιδίους πόρους, προς όφελος των οικονομικά αδύναμων κοινωνικών ομάδων.

¹⁴ Ιστοσελίδα Δήμου Θεσσαλονίκης – Δίκτυο Κοινωνικών Δομών για την αντιμετώπιση της Φτώχειας.

ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Το Κέντρο Κοινότητας είναι μια νέα δομή που θεσμοθετήθηκε με τον Ν. 4368/2016 (ΦΕΚ 21 Α'/21-2-2016) και την Κοινή Υπουργική Απόφαση με Α.Π. Δ23/ΟΙΚ. 14435/1135/29-3-2016 που ορίζει τις ελάχιστες προδιαγραφές λειτουργίας τους (ΦΕΚ 854 Β'30-3-2016).

Τα Κέντρα Κοινότητας αποτελούν τον βασικό “πυρήνα” διευρυμένων υπηρεσιών τύπου “One Stop Shop”, με εξατομικευμένη ολιστική προσέγγιση, το οποίο υποστηρίζοντας ή συνεργώντας με τη Δ/ση Κοινωνικών Υπηρεσιών του κάθε ΟΤΑ παρέχουν υπηρεσίες οι οποίες ανταποκρίνονται και θα ενισχύσουν τις πολιτικές που ήδη υλοποιούνται ή προγραμματίζονται, όπως η καθολική εφαρμογή του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης, το πρόγραμμα του ΤΕΒΑ, οι ρυθμίσεις του Ν. 4320/2015 για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, η εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ και την ΓΓ Διά Βίου Μάθησης κ.λ.π.

Στο Δήμο Θεσσαλονίκης πρόκειται να λειτουργήσει ένα Κέντρο Κοινότητας με παράρτημα ΚΕΜ (Κέντρο Ένταξης Μεταναστών), στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κεντρική Μακεδονία 2014-2020». Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) του ΕΣΠΑ 2014-2020 με συνολικό προϋπολογισμό 8,1 εκ. ευρώ, διάρκειας τριών ετών.¹⁵

Το Κέντρο θα λειτουργήσει με δύο γραφεία, ένα (1) στον ανατολικό τομέα και ένα (1) στο δυτικό τομέα της πόλης. Επιπροσθέτως, στο γραφείο του δυτικού τομέα θα ενσωματωθεί Κέντρο Ένταξης Μεταναστών λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης προσφύγων στην περιοχή. Το Κέντρο θα λειτουργεί καθ'όλη τη διάρκεια του έτους, επί οκταώρου βάσεως, πέντε (5) ημέρες την εβδομάδα (από Δευτέρα ως Παρασκευή), με δυνατότητα επέκτασης του ωραρίου, λόγω τοπικών αναγκών, των απογευματινών ωρών με εφαρμογή κυλιόμενου ωραρίου απασχόλησης του προσωπικού του Κέντρου (βάρδιες), προκειμένου να διασφαλιστεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα της δομής και η καλύτερη κάλυψη των αναγκών του εξυπηρετούμενου πληθυσμού.

¹⁵ Οδηγός Εφαρμογής και Λειτουργίας Κέντρων Κοινότητας, Αθήνα, (2016)

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, με ανακοίνωσή του, θα προβεί στην πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού, **εννέα** ατόμων, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, για τη στελέχωση της παραπάνω Δομής. Η διάρκεια της σύμβασης θα είναι **ένα** έτος με δυνατότητα ανανέωσης ή παράτασης έως τη λήξη του προγράμματος.

Με τη λειτουργία του Κέντρου Κοινότητας επιδιώκεται η ανάπτυξη ενός τοπικού σημείου αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με όλα τα κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες που υλοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης. Επίσης, θα υπάρχει ενσωμάτωση των Κέντρων Κοινότητας και των Γραφείων Διαμεσολάβησης του Δικτύου Δομών για την Αντιμετώπιση της Φτώχειας, που θα βοηθήσει πολύ στην άμεση εξυπηρέτηση των πολιτών, καθώς και τις λειτουργίες εξειδικευμένων κέντρων που αποτελούν διακριτά Παραρτήματα για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (π.χ. Κέντρα Ρομά, Κέντρα Ένταξης Μεταναστών).

Ο στόχος της συγκεκριμένης δομής είναι διττός α) διότι θα παρέχεται ένα φάσμα κοινωνικών και άλλων υπηρεσιών, ώστε να αποφευχθεί η διασπορά πόρων και να επιτευχθεί η ολιστική παρέμβαση σε πολλές ομάδες πληθυσμού και β) θα υποστηρίξει τη Δ/ση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας/Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλλων Δήμου Θεσσαλονίκης.

Το Κέντρο Κοινότητας μέσω παραπομπών θα διασυνδέει τα ωφελούμενα άτομα με επιμέρους φορείς και υπηρεσίες (υπηρεσίες ΟΤΑ, δημόσιες υπηρεσίες, εθελοντικές οργανώσεις, οργανισμούς κοινωνικού χαρακτήρα κ.λ.π.) για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους, συμβάλλοντας έτσι στην αξιοποίηση των εν λόγω φορέων και υπηρεσιών.

Με στόχο τα παραπάνω, ο Δήμος Θεσσαλονίκης, μέσω της λειτουργίας του Κέντρου στοχεύει :

- στην εξατομικευμένη προσέγγιση, αρχικά χαρτογραφώντας τα απαραίτητα βήματα για την πορεία του ωφελούμενου προς την κοινωνική ένταξη ή/και την απασχόληση και στη συνέχεια υποστηρίζοντας και παρακολουθώντας τη διαδικασία αυτή,
- στη σύνδεση με δημοτικές, τοπικές και υπερτοπικές (π.χ. κεντρικές) υπηρεσίες που συμβάλλουν στην κοινωνική προστασία, την κοινωνική ένταξη και την προώθηση στην απασχόληση των ωφελουμένων,
- στην ανάπτυξη διαδικασιών συνεργασίας με κάθε αρμόδιο φορέα και Υπηρεσία,

- στη δημιουργία δικτύων (και εν γένει, στη δικτύωση) μεταξύ του Κέντρου Κοινότητας και φορέων που υλοποιούν δράσεις ή ενέργειες σχετικές με το αντικείμενο για τη διασφάλιση, σε τοπικό επίπεδο, της ολιστικής προσέγγισης.

Αξιολόγηση - Συμπεράσματα/προτάσεις

Ο τομέας **κοινωνικής μέριμνας** αντιμετωπίζει προβλήματα που οφείλονται στην υψηλή ανεργία και το μεταναστευτικό ρεύμα. Προκύπτουν **ανάγκες** καταγραφής και στήριξης των κοινωνικά ευπαθών ομάδων και επανένταξης των αποκλεισμένων στον κοινωνικό ιστό, ενίσχυσης της πρόσβασης των γυναικών, των νέων, των μακροχρόνια ανέργων και των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, καθώς και των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού μέσω εφαρμογής στοχευμένων πολιτικών Δια Βίου Μάθησης. **Εμπόδια** και **απειλές** αποτελούν, η διατήρηση του ποσοστού ανεργίας σε σημαντικά υψηλά επίπεδα και η άνιση ανάπτυξη μεταξύ των περιοχών των δημοτικών κοινοτήτων. **Πλεονεκτήματα** αποτελούν η ύπαρξη στο Δήμο ενός ικανοποιητικού αριθμού δομών κοινωνικής στήριξης, καθώς και η υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής μέριμνας, ενώ μελλοντικές **ευκαιρίες** στο πεδίο αυτό αφορούν στην ενίσχυση των δραστηριοτήτων κοινωνικής στήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων μέσα από την αξιοποίηση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων, την ενίσχυση του εθελοντισμού και την προώθηση της ενεργούς και ουσιαστικής συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων για την υλοποίηση των πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής.

Στον **τομέα υγείας** τα υψηλά επίπεδα ανεργίας καθιστούν ευάλωτες τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού στην πρόσβαση στο σύστημα υγείας, έχοντας επιπτώσεις στην υγεία του γενικού πληθυσμού. Έτσι, προκύπτουν **ανάγκες** αντιμετώπισης των **ελλείψεων** στο σύστημα πρόληψης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας, σχεδιασμού και υλοποίησης παρεμβάσεων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης τόσο του γενικού πληθυσμού όσο και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε θέματα Πρόληψης και Αγωγής Υγείας και σχεδιασμού και υλοποίησης περιβαλλοντικών παρεμβάσεων. Σημαντικός **περιορισμός** είναι η δυσκολία προσέγγισης των ευάλωτων σε λοιμώδη και χρόνια νοσήματα κοινωνικών ομάδων λόγω έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων, προηγούμενων αρνητικών εμπειριών, στερεοτύπων ή ακόμα και αδιαφορίας για την προσωπική υγεία και υγιεινή. Η κύρια ευθύνη άσκησης πολιτικών Δημόσιας Υγείας στην κεντρική κρατική διοίκηση και η ελλιπής συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον τομέα αυτό αποτελούν τα σημαντικότερα εμπόδια από το εξωτερικό περιβάλλον. Σημαντικές **δυνατότητες** αποτελούν η λειτουργία στο Δήμο Συμβουλευτικού Κέντρου Ιατρικής Φροντίδας για απόρους και ανασφάλιστους, η λειτουργία Ιατρικής Υπηρεσίας Κ.Α.Π.Η., η

υλοποίηση δράσεων εθελοντικής αιμοδοσίας και η διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων σε θέματα υγείας – πρόληψης. **Ευκαιρίες** προκύπτουν από την προώθηση της ενεργούς και ουσιαστικής συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων για την υλοποίηση των πολιτικών σε θέματα Πρόληψης και Αγωγής Υγείας και την αξιοποίηση διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων (π.χ. ΕΣΠΑ).

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης μέσω της **ψηφιακής τεχνολογίας** και της διαλειτουργικότητας των συστημάτων του Δήμου με άλλους φορείς, ενισχύει την πρόσβαση των πολιτών στη ψηφιακή τεχνολογία, παρέχοντάς τους ίσες ευκαιρίες προς όφελός τους. Μία από τις προτεραιότητες θα είναι η προώθηση δράσεων και πρωτοβουλιών για την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των πολιτών, με έμφαση στην Τρίτη ηλικία.

Αξιοποίηση εθελοντισμού. Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, μέσα από την ηλεκτρονική πύλη δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε εθελοντές να συμπληρώσουν τα στοιχεία τους στην ηλεκτρονική φόρμα εθελοντών, έτσι ώστε να συνδράμουν εθελοντικά όπου χρειάζεται.

Ενημέρωση των πολιτών από καμπάνιες του Δήμου, προβολή στα Μ.Μ.Ε. (δελτία Τύπου, τηλεοπτικές/ραδιοφωνικές εκπομπές), που θέλουν να βοηθήσουν, μέσα από εκστρατείες με εθελοντικές οργανώσεις για την συγκέντρωση αγαθών (τρόφιμα, ρουχισμό, υπόδηση, φάρμακα).

Δικτύωση – συνεργασία υπηρεσιών για κοινή δράση : Δ/ση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας και Δ/ση Εκπαίδευσης και Αθλητισμού για το Πρόγραμμα Σχολών Γονέων. Δικτύωση υπηρεσιών της Δ/σης Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας και της Δ/σης Υποστήριξης Πολιτικών Οργάνων για την ενίσχυση των δομών, συντονισμό, καταγραφή για την κάλυψη των αναγκών και ενοποιημένης παροχής στις έξι δημοτικές κοινότητες (εξυπηρέτηση ασφαλισμένων Ο.Γ.Α., καταβολή επιδομάτων σε άτομα που δικαιούνται μηνιαία οικονομική ενίσχυση).

- Αξιολόγηση των τμημάτων όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία τους. Εάν επιτελείται πραγματικό έργο από το υπάρχον προσωπικό. Αν υπάρχουν προβλήματα στην άσκηση αρμοδιοτήτων.
- Ανακατανομή του προσωπικού, ορθολογική κατανομή αρμοδιοτήτων.

- Συντονισμός και αξιολόγηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.
- Δεν υπάρχει διαδημοτική συνεργασία με τοπικούς φορείς η οποία κρίνεται απαραίτητη για την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των κοινωνικών υπηρεσιών, με σκοπό τη διασφάλιση της καλύτερης ποιότητας των υπηρεσιών, την σωστή διαχείριση με όσο το δυνατόν χαμηλότερο κόστος, αλλά και την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης.
- Επιμόρφωση προσωπικού, έτσι ώστε να ανταποκριθεί σε περισσότερες αυξανόμενες ανάγκες.
- Δικτύωση με επαγγελματικούς συλλόγους – πανεπιστημιακούς – εκπαιδευτικούς οργανισμούς για προσέλκυση εθελοντών σε δράσεις της Δ/σης (Κοινωνικούς Λειτουργούς – Ψυχολόγους – Γιατρούς κ.λ.π.).
 - Υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για την απόκτηση νέου εξοπλισμού.

Κοινωνικές Δομές. Κρίσιμα ζητήματα

- Συντονισμός ελέγχου παρακολούθησης και ουσιαστικής αξιολόγησης προγραμμάτων και δράσεων.
- Προγράμματα εργασιακής επανένταξης.
- Πρόσληψη μόνιμου προσωπικού ή προσωπικού με συμβάσεις αορίστου χρόνου.
Ο περιορισμός των προσλήψεων, αλλά και οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου του απασχολούμενου εξειδικευμένου προσωπικού (κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, ιατροί, εργοθεραπευτές κ.α.), παρεμποδίζουν την αξιοποίηση καινοτόμων ιδεών, πρωτοβουλιών, κάτι που θα βοηθούσε περαιτέρω στο έργο των κοινωνικών δομών.
- Επέκταση και λειτουργία μόνιμων Κοινωνικών Δομών.
- Εξατομικευμένη προσέγγιση/Ποιοτική εξειδίκευση των πραγματικών αναγκών των ωφελουμένων και παρακολούθηση της παροχής τους (άπορους, άστεγους, ευπαθείς ομάδες).

- Αξιολόγηση αναγκών (συνέντευξη). Καταγραφή αναγκών σε ερωτηματολόγιο.
- Συμμετοχική παρακολούθηση που θα αφορά την αξιολόγηση της υπηρεσίας και του βαθμού επίλυσης του προβλήματος του ωφελούμενου (παρακολούθηση πορείας και εξέλιξη) .

Επανεξέταση του ωφελούμενου στην αγορά εργασίας.

Τα παραπάνω επιτυγχάνονται ως ένα βαθμό από τη δομή του Υπνωτηρίου Αστέγων. Ωστόσο χρειάζονται περαιτέρω προσπάθειες.

- Εντοπισμός προβλήματος επικαλύψεων σε ορισμένες δομές (π.χ. συσσίτια)
- Αξιοποίηση εναλλακτικής χρηματοδότησης έργων μέσω συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα (ΣΔΙΤ) για έργα κοινωνικού χαρακτήρα (μη ανταποδοτικά), με στόχο την αύξηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δήμου για τη δημιουργία και άλλων χώρων φιλοξενίας ευπαθών ομάδων και ειδικών ομάδων πληθυσμού.
Εκμετάλλευση αναξιοποίητων οικοπέδων του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Το **κρίσιμο ζήτημα** τοπικής ανάπτυξης στον τομέα της Κοινωνικής Πολιτικής παραμένει η **εξασφάλιση βιωσιμότητας** των υπάρχουσών δομών, η **διεύρυνση** και η **βελτιστοποίηση** της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», - με σημείο αναφοράς στις ανάγκες των πολιτών, εφαρμόζοντας, ενισχύοντας και επεκτείνοντας τα προγράμματα και τις δράσεις των Κοινωνικών Δομών, στόχο έχει να διαδραματίσει ένα πιο ενεργό και ουσιαστικό ρόλο στον Τομέα Κοινωνικής Πολιτικής, που θα τον καθιστά κύριο ρυθμιστή και συντονιστή στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης της πόλης της Θεσσαλονίκης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

socialpolicy.gr. Έκθεση Ι.Ν.Ε. ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ Φτώχεια και εισοδηματικές ανισότητες στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

(ΕΛΣΤΑΤ) Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών 2015: Κίνδυνος φτώχειας, Δ/ση Στατιστικών Πληθυσμού και Αγοράς Εργασίας - Τμήμα Ειδικών Ερευνών
Γ. Ντούρος

Χρονοντούλαπο Παύλου Παπανότη

www.mikros-romios.g (Ελευθέριος Γ. Σκιαδάς).

Φακ. 1941/2.8. «Περί απόρων (1925-1941)» του Αρχείου του Δ.Θ. στο Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης

«Πτωχοί και Πένητες στην πόλη της Θεσσαλονίκης» Επιστ. Επετηρίδα του Κέντρου Ιστορίας του Δήμου Θεσσαλονίκης, Ελπίδα Κ. Βόγλη, Θεσσαλονίκη (2002).

«Η Θεσσαλονίκη του Ελληνοϊταλικού πολέμου : Συσσίτια και καταφύγια», Ευάγγελος Χεκίμογλου, 1999.

«Γερμανική Κατοχή. Ιστορίες από τα συσσίτια – Τα συσσίτια στο “Βυζάντιο”», Φιλόπρωχος Αδελφότητα Ανδρών Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη (2012).

Νόμος 3463 (ΦΕΚ 114/Α΄/8-6-2006). Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων.

«Οδηγός Κοινωνικών Υπηρεσιών Δήμου Θεσσαλονίκης, Δεκέμβριος 2016»

Οδηγός Εφαρμογής και Λειτουργίας Κέντρων Κοινότητας, Αθήνα, (2016)

Διαδικτυακή πηγή :

Ιστοσελίδα Δ.Θ.: www.thessaloniki.gr